

Lélegzet

TÜDŐGYÓGYÁSZOK EGYMÁS KÖZÖTT

III. ÉVFOLYAM 1. SZÁM / 2016. MÁRCIUS

NEMZETKÖZI KAPCSOLATOK

MAGYAR TÜDŐGYÓGYÁSZ A BRONCHOLÓGUS VILÁGTÁRSASÁG ELNÖKE

HÁZIORVOSLÁS

MOSOLYOGNI KELL AZ ÉLETRE!

KÖNYVAJÁNLÓ

BOKÁIG PEZSGŐBEN

HIVATÁSTUDAT

A NŐKNEK KÜLÖNÖSEN NEHÉZ..

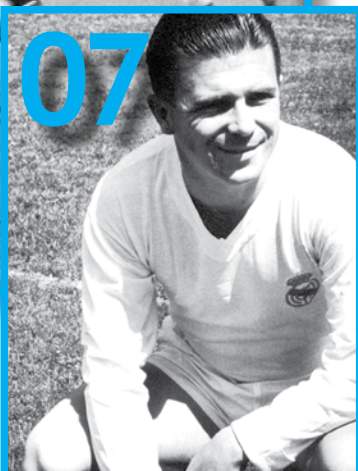
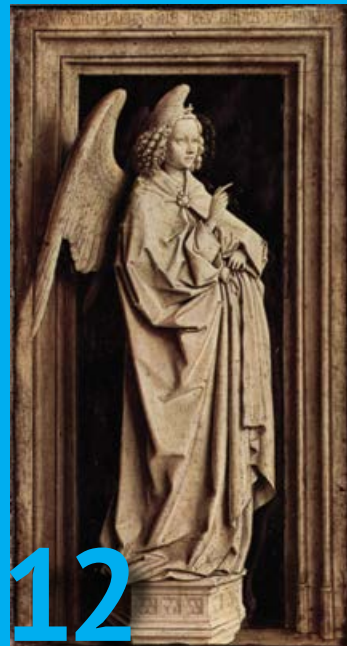

*A Magyar Tüdőgyógyász Társaság
együttműködésével és a Berlin-Chemie
támogatásával*

**BERLIN-CHEMIE
MENARINI**

Innovációval az életminőség javításáért.

Tartalom

- FARKASGYEPŰ
Tüdőkórház a Bakony mélyén **04**
- ISKOLAPÉLDA
Az Aranycsapat Pénzesdoktora... **07**
- HIVATÁSTUDAT
A nőknek különösen nehéz... **09**
- KÉPEK ÉS VERSEK
„Isten egy madzagon vezet engem” **12**
- NEMZETKÖZI KAPCSOLATOK
Magyar tüdőgyógyász a Bronchológus
Világtársaság elnöke **15**
- KÖNYVAJÁNLÓ
Bokáig pezsgőben **18**
- HŰSÉG A KORÁNYIHOZ
A „Böszönyi óvodától” a kandidátusi fokozatig **20**
- KÖZÉLET
„A templomok, az épületek és a fák
szinte visszaköszönnek” **22**
- HÁZIORVOSLÁS
Mosolyogni kell az életre! **25**
- PULMONOLÓGIA A BELKLINIKÁN
„Nem szakmát, hanem
főnököt kell választani!” **28**
- VERSEK
Dunaparti álmok **30**
- KÉPAJÁNLÓ
Gondolatok Madonna apropóján... **33**

Kedves Olvasó!

Könyv és festményajánló van a lapban, gyorsan hozzátesszek még egy színdarabajánlót is! Megdöbbentő, kenedőzetlenül őszinte, mondhatnám szemérmetlen darab a Gőzben! Erősen korhatáros, jár hozzá a piros karika! Van benne káromkodás és meztelenség, sírás és nevetés, pezsgő és kínai kaja és persze Violet, aki 18 éve öltözteti, vetkőzteti, és kiszolgálja a hölgyeket. Na meg a londoni gőzfürdő törzsvendégei: Josie, Mrs. Meadows, Dawn, Nancy és Jane. A gazdag és a szegény skáláján keresztül – utóbbi utál dolgozni, és mindig kell valaki, aki eltartja – hat különböző társadalmi hátterű nő találkozik egymással a gőzfürdőben. Ami közös bennük: mindegyiknek zűrös a magánélete, és imádnak a gőzbe járni, hiszen itt aztán kiönthetik a szívüket egymásnak. Ahogy levetkőznek, nemcsak ruháiktól, álarcaiktól, manírijaiktól is megszabadulnak, így marad a kegyetlen őszinteség és a szókimondás.

Pásztor Erzszi Mrs. Meadowsa egyenesen zseniális. A nyolcvanesztendős színésznő elegáns, dinamikus, tartása van, árad belőle az energia. És hihetetlenül jó Balázs Andrea is. Az erősen gömbölyded nő tökéletesen elfogadta a testét, a nézőtéren ülő hölgyekkel – ez a nehezebb! – és férfiakkal is el tudja hitetni, hogy egy szexbomba, akinek folyton a szexen jár az esze. És most a finom kifejezést használtam, mert az idén 80 éves Nell Dunn – regény és drámaíró – erősen szabad szájú hölgy. Első színdarabjával, a Gőzben-nel 1981-ben jelentkezett, és azonnal ismertté is vált. A Gőzben londoni, Theatre Royal-beli premiere után két évig folyamatosan műsoron volt a West Enden, s több európai országban bemutatták. Itthon színpadra állította már a Szolnoki Szigligeti Színház, a Budapesti Kamaraszínház, és most a Karinthy Színházban Korcsmáros György.

Hogy miről beszélgetnek a nők a gőzben? A gyerekeikről (az egyiké javító intézetben, a másiké éppen most utazott el az elit kollégiumba), a férjeikről, a szexuális életükről, az eltolt házasságukról, a beteljesületlen vágyaikról, a szaporodó ráncaikról és kilóikról, undok szeretőjükéről, a biszexualitásról, arról, hogy ki zaklatta a harminc körüli Dawnt, amitől mentálisan sérültté vált és „Anuka” nélkül képtelen létezni, egyszóval mindenről.

Itt egy darab, amit nő írt, és amit nők játszanak. Ebben a közegben, ahol férfiembernek nincs helye (Bill a karbantartó meleg, így őt nem is tekintik férfinak) mindegyikük önmaga lehet, nincs ki előtt megjátszaniuk magukat. Elárulhatják titkaikat, felfedhetik magánéletüket: frusztrációikkal és álmaikkal együtt. A gőzfürdő menedék. A menedék azonban veszélybe kerül: egyik nap Violet (Egri Kati) a gőzfürdő mindenese, arról tájékoztatja őket, hogy a hatóságok be akarják zárni a fürdőt. Elhatározzák, hogy összefognak, és megmentik a számukra kedves helyet. Közben mérlegre teszik, hogy milyen szerep jut a nőknek a nyolcvanas évek Angliájában, és, hogy ezzel szemben milyet szeretnének. Mondandójában, stílusában pazar darab, érdemes megnézni!

És érdemes lapozgatni a Lélegzetet is! Gyökeres Gyöngyi háziorvos szerint örömünket kell lelteni a legapróbb dolgokban is, és a legjobb, ha mosolygunk az életre! Bokáig pezsgőben. Ez már annak a kötetnek a címe, amit Böszörményi Nagy György ajánl olvasóinknak. Kánitz Éva elmeséli hogyan jutott el a „Böszörményi óvodától” a kandidátusi fokozatig, Pénzes professzor „a lélegeztetés legnagyobb magyar mestere” a legendás Aranycsapat focistáiról sztorizik, és az is kiderül, hogy Pápai-Székely Zsolt személyében magyar tüdőgyógyász a Bronchológus Világtársaság (WABIP) elnöke. Megtudhatják, hogy Prugberger Emilnek, Szombathely alpolgármesterének a templomok, az épületek és a fák szinte visszaköszönnek, és, hogy Barna László a Korányi villanszerelője imádja a verseket, olvasni és a színpadon tolmácsolni is. Persze a további írásokat se hagyják ki a 2016-os esztendő első Lélegzetéből!

B.Király Györgyi

Lélegzet

A Magyar Tüdőgyógyász Társaság együttműködésével készült kulturális, társasági magazin a Berlin-Chemie támogatásával.

Felelős szerkesztő:
B. Király Györgyi

Szerkesztőbizottság:
Dr. Gálffy Gabriella
Dr. Böszörményi Nagy György
Dr. Kovács Gábor
Dr. Lantos Ákos
Dr. Zsiray Miklós

Munkatársak:
Boromissza Piroska,
Bozsán Eta, Bulla Bianka,
Csák Elemér, Gubcsi Anikó,
Seregély István, Vámos Éva
és Várhegyi Andrea

Grafika, tördelőszerkesztő:
Tusor Ildikó

A lap orvosok és egészségügyi szakdolgozók számára készült, terjesztik a Berlin-Chemie orvoslátogatói.

Beszerezhető:
a Magyar Tüdőgyógyász Társaság
– 1023 Budapest, Frankel Leó
utca 88. – titkárságán, olvasható
a Magyar Tüdőgyógyász Társaság
portálján: www.tudogyogyasz.hu

BGBR140909

Tüdőkórház a Bakony mélyén

Tölgy-, bükk- és fenyőerdők ölelésében kanyargó, festőien szép út vezet a Bakony egyik legtisztább levegőjű településére, a Pápától délre fekvő Farkasgyepűre. A hazánkban ritkaságszámba menő szubalpin klíma gyógyító hatását már a múlt század elején felfedezték, és erdei szanatóriumot hoztak létre tüdőbeteg gyermekek számára. Arról, hogy az intézmény hogyan vált a régió pulmonológiai központjává, Medgyasszay Balázs, a Veszprém Megyei Tüdőgyógyintézet főigazgatója számolt be lapunknak.

Lehet tudni, hogy eleink miért Farkasgyepűnek nevezték el a települést?

– A falu neve magyar eredetű, feltételezhetően a farkasok és az ellenük rakott gyeprü – tüskés bozótból rakott kerítés – szavak összevonásából keletkezett, amit 1401-ben, Zsigmond király korában említettek először.

Mikor és kik létesítettek itt gyógyintézetet?

– A Gyermekvédő Liga hozott létre Farkasgyepűn gyermekszanatóriumot és erdei iskolát, azon a 19 kataszteri holdnyi területen, amelyet a veszprémi katolikus püspök adományozott ebből a célból. 1929-ben nyílt meg az intézet, amelyet Habsburg Frigyes főherceg és felesége, valamint Vredenburch Vilmosné holland patronus mellett a társadalom minden rétege támogatott névtelen adományokkal. Tébécés gyermekeket gyógyítottak itt, és az ötszáz fős üdülőtelepen nyaranta háromhetes turnusokban látták vendégül a pesti munkásgyerekeket, önkéntes védőnők közreműködésével. A második világháború alatt rövid időre a honvédség vette birtokba a létesítményt, amely igen megrongálódott, ezért jelentősen fel kellett újítani, hogy 1948-tól újra fogadhassa a betegeket. 1950-től állami tulajdonban, majd 1954 után a megyei tanács fenntartásában működött tovább a szanatórium, és az iskola is, ahol egészen 1972 végéig folyt oktató-nevelő munka. Az eredményes orvosi tevékenységnek köszönhetően sikerült felszámolni a gyermek tbc-t, ezért az 1960-as években az inté-

zet átállt a felnőtt betegellátásra. Grics László igazgató irányításával megkezdődött a tüdőbetegségek teljes skálájának kivizsgálása és gyógykezelése. Mindemellett nagy gondot fordítottak a környezet szépítésére is, kivágták az öreg fákat és kétszáz fafajtát telepítettek.

Ezek a fák mára úgy megnőttek, hogy szinte elrejtik a kórház épületeit a településen átutazók szeme elől.

– Igen, ez egy páratlan örökség. Intézetünket tízhektáros természetvédelmi terület veszi körbe, ahol a legkülönbözőbb fafajták találhatók a ritkaságszámba menő, mexikói jegenyefenyőtől kezdve a hamiscipruson át a tornyos tiszafáig, nem beszélve a megszámlálhatatlanul sok cserjéről és virágról.

Frigyes főherceg üdülőtelep és erdei iskola - 1943
FOTO:FORTEPAN / Lissák Tivadar adományozó

A látvány valóban lenyűgöző. Ilyen környezetben eredményesen lehet gyógyulni és gyógyítani.

– Így van, ez rendkívüli adottság, és a szubalpin klíma igen kedvezően hat a betegek rehabilitációjára.

Mindezen túl mi vonzotta önt Farkasgyepűre?

– Korábban a megyei kórházban dolgoztam belgyógyászként az általam nagyra becsült diagnosztikai zseni, Rednik András főorvos osztályán. Nagyon sokat köszönhetek neki. Második szakvizsga után kellett nézmem, és erre Farkasgyepűn nyílt lehetőségem. Akkoriban a nagy tudású tüdőgyógyász, Somlai Géza volt itt a főigazgató. Szerencsésnek tartom magam, amiért idefogadott, mert egy olyan szakmát sajátíthattam el mellette, aminek a szépségéről akkor még fogalmam sem volt. Nagyon sokat tanultam tőle, felnéztem rá mind embersége, mind szakmai igényessége, beteg-centrikus szemlélete miatt. Sajnálatos halálát követően nem sokkal, 2008-ban vettem át a főigazgatói feladatkört, azóta igyekszem hozzá hasonló szellemben vezetni a kórházat. Ez az értékrend eleve közel áll hozzám, mivel olyan családba születtem, ahol mindig is a tisztességesen elvégzett munkának volt becsülete. Édesanyám és nővérem orvos, édesapám agrármérnök volt, így egy félig-meddig orvos dinasztia tagja vagyok, ami nem kis mértékben befolyásolta a pályaválasztásomat. A családi hagyományt az idősebbik lányom viszi tovább, aki jelenleg Németországban orvostanhallgató.

Mit tart kórháza legfőbb erényének?

– A magas színvonalú ellátást, ami az itt dolgozó csapat érdeme. A 192 fős személyzet minden tagja hoz-

zájárul ahhoz, hogy ez az intézet büszke lehet az eredményeire. Ideértve a kiváló egészségügyi személyzetet: az ápolókat, asszisztenseket, a fizioterápiás csapatot és persze a magasan képzett orvoskollégákat is. Természetesen ugyanolyan fontos részét jelentik intézetünknek a háttérrel biztosító munkatársak: a portástól indulva a műszakon és kertészetten át, a konyhai, mosodai és takarítást végző dolgozókon keresztül az irodai munkatársakig, illetve a menedzsmentig. A csapatmunka a mi igazi erősségünk. Félszavakból megértjük egymást, mindenki próbálja a maximumot kihozni magából, ezért tudunk hatékonyan dolgozni. Ennek köszönhetjük azt is, hogy tavaly három uniós pályázatot sikerült elnyernünk hat-százmillió forint összértékben.

Mire fordították az összeget?

– Felhúztunk egy vadonatúj orvos-diagnosztikai épületet és felújítottuk a teljes gépparkunkat. Új digitális röntgenberendezéseket, endobronchiális ultrahangkészüléket, video-bronchoszkópot és thorakoszkópot szereztünk be, fejlesztettük az alváslaborunkat és rövidesen elkészül a légzési szubintenzív részlegünk. A projekt keretében sikerült felszámolnunk az elavult pavilonrendszert, és egy épületegyüttesbe költöztetnünk a fekvőbeteg ellátást. Ez mind a betegek kényelme, mind a fenntartási költségek szempontjából előnyös.

Hogy állnak a kapacitással?

– Jelenleg 214 ágyunk van, ami bőven elegendő a Veszprém megyéből és a területen kívülről érkező páciensek teljes körű pulmonológiai ellátására. A rehabilitációs ágykihasználtságunk nem túl magas, de az egyre

nagyobb számban érkező megyén kívüli betegeknek köszönhetően emelkedő tendenciát mutat. E tekintetben még van szabad kapacitásunk. Az orvosgárdánk – tizenegy főállású és öt szerződéses kolléga – állja a sarat, ebben nem szenvedünk hiányt. A korfa is megfelelő, a többség az én korosztályomból való, és van két tehetséges rezidensünk. Ellenben komoly problémát jelent – ahogy az egész országban – a szakápoló-hiány. Minimumlétszámmal dolgozunk, emiatt az ápolóink igen leterheltek. A betegek nem érezhetik meg, hogy fáradtak a nővérek, akiknek viszont nem róhatom fel, hogy másodállást vállalnak a megélhetés miatt. Mindezek ellenére kiváló munkát végeznek. A szakápolói állományunk átlagos életkora 44 év, és ami igazán aggasztó, hogy nincs utánpótlás, mivel Veszprém megye mindhárom egészségügyi szakközépiskoláját bezárták.

Jól sejtem, hogy elemi szüksége a gyógyítás?

– Igen, minden nap töltök időt a betegágy mellett, és hetente kijárok rendelni a veszprémi tüdőgondozó telephelyünkre. Fontosnak tartom, hogy jelen legyek ott, ahol a gyógyító munka zajlik, ezért úgy szervezem a munkámat, hogy az intézmény menedzselése mellett jusson időm a hivatásom gyakorlására. Ez nyilván azal jár, hogy kevés a szabadidőm, pedig szeretnék minél többet együtt lenni a párommal és a három és fél éves kisfiammal. Különösen értékes számomra az idő, mikor több napra kimozdulhatok velük, egy kirándulás vagy egy nyaralás alkalmával.

Mi jelenti önnek a kikapcsolódást?

– A családdal és a barátaimmal együtt töltött idő és a sport. Rendszeresen focizom, és minden évben egyszer elutazunk a barátainkkal Olaszországba síelni. Nem csak művelni, hanem nézni is szeretem a sportot. Régebben az olimpiák „szent heteknek” számítottak, gyerekkoromban sportriporter akartam lenni. Veszprémi lévén, az MKB Veszprém bérleteseként első számú kedvencem természetesen a kézilabda. Szívesen nézem a televíziós

sportközvetítéseket is, különösen az amerikai futballt. A kívülállók csak annyit érzékelnek belőle, hogy a nagydarab keményfiúk egymásnak feszülnek, pedig ennél összetettebb, taktikusabb sportágat nem ismerek. Minden játékosnak más-más feladata van, és csak akkor tud előremenni a csapat, ha minden egyes játékos teszi a dolgát.

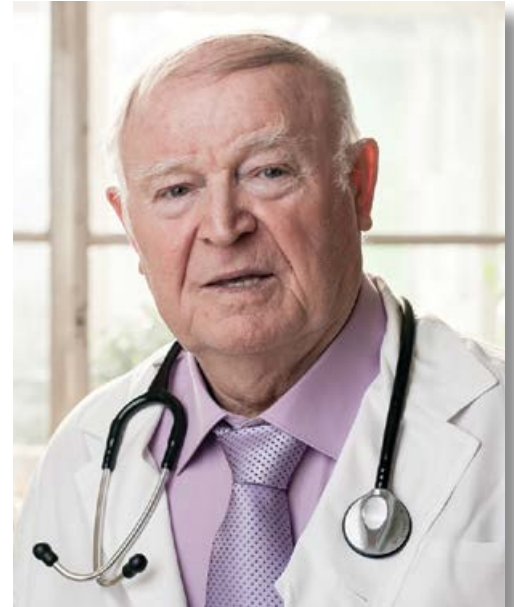
Nem meglepő, hogy a sportban a csapatjátékokat kedveli, hiszen a kórházi munkában is ezt tartja a legfontosabbnak.

– Igen, a csapatjátékban hiszek, örömmel és büszkeséggel tölt el, hogy olyan értékteremtő közösségben dolgozhatok, amelynek minden tagja ugyanígy gondolkodik. A jól végzett kollektív munka eredményét igazolja vissza minden egyes köszönet és elismerés, amit a betegeinktől kapunk.

Boromisza Piroska

Az Aranycsapat Pénzesdoktora...

Alig néhány év a köztünk lévő korkülönbség, mégis nehezen szánom rá magam a tegeződésre. Pedig a gátlásokat oldja, hogy a szoba lakója orvosi fehér köpeny helyett fehér szvettert visel, első perctől régi ismerősként kezel, s „laza” a beszélgetés környezete is: a kabátot ledobom, mert fogas nem fér el az egyszemélyes szobában, az asztalkán és a fotelekben fénymásolt szövegek, folyóiratok hevernek látszólagos összevisszaságban, a falakon köröskörül oklevelek és fotók. Közelebről nézve felfedezhető, hogy utóbbiak dedikálva vannak, s mindegyikről beszélgetőpartnerem néz le hírességek, ismert személyiségek társaságában. Ő Pénzesdoktor, az aneszteziológia professzora, „a lélegeztetés legnagyobb magyar mestere”.

Miért kaptad ezt a titulust? – teszem fel a kissé iskolás kérdést, de hát a választ az elnevezés birtokosa tudhatja a legjobban.

– Nézd, én tulajdonképpen „a tüdőben nőttem fel” – mondja Pénzes István. – Az egyetem után korán, már az esztergomi kórház sebészetén elkezdtem a légzési problémákkal küzdő intenzív betegekkel foglalkozni, Csernohorszky Vilmos, a magyar anesztézia atyja mellett. 1974-től a szegedi orvostudományi egyetemen dolgoztam Petri Gábor meghívására, s a leghíresebb magyar mellkas-sebész: Kulka Frigyes lett a közvetlen főnököm; sok műtött betegét altattam. Szeged máig ható iskola a számomra, Kulka professzor kiemelkedő szakmai tudása, egyénisége meghatározó szerepet játszott orvosi magatartásom kialakulásában, s az ott folytatott tudományos munka eredményei adták kandidátusi disszertációm témáját. A kutatások budapesti folytatásából született az akadémiai nagydoktori értekezés, ugyancsak a légzési elégtelenségekről. –

Pénzes István a professzor emeritus címet viseli, azaz hetvenéves kora elérése után is folytathatja az oktatói tevékenységet. 1991-ben lett egyetemi

tanár és egyben tanszékvezető. 15 éven át a Semmelweis Egyetem Aneszteziológiai és Intenzív Terápiás Klinikájának vezetőjeként kutatási programokat irányított, közben egyetemi jegyzeteket és tankönyveket írt az aneszteziológiáról és intenzív terápiáról, a lélegeztetésről, továbbá újraélesztési szakkönyvek kiadásában vett részt; ezek az évek jelentették szakmai karrierjének kiteljesedését.

Lenyűgöző az a sokoldalúság és energia, amely munkádat évtizedek óta jellemzi: gyógyítás, sebészet, aneszteziológia, kutatás, oktatás. Melyik áll a szívedhez legközelebb?

– A legjobban a betegeket szeretem. A legnagyobb élmény az, amikor egy beteg meggyógyul, vagy amikor sok idő elteltével is emlékeznek rám pácienseim. Tavaly történt, hogy a fővárosi önkormányzatnál egy ünnepségen vettem részt. Az értem küldött taxi sofőrje mellé ültem és kezet nyújtottam, hogy bemutatkozzak neki. A gépkocsivezető erre azt mondta: „Doktor úr, én ismerem önt, 12 évvel ezelőtt maga gyógyította meg súlyosan beteg feleségemet és újszülött gyermekemet. Talán emlékszik rá, hogy az asszony levélben

köszönte meg Önnek a csodálatos gyógyulást, s mivel a nevét nem jegyezte meg pontosan, Pénzes helyett Filléresnek szólította.” A taxis nyomban telefonált a kocsiból, s elújságotta, hogy ki ül mellette, a felesége pedig nem győzött hálálkodni, hogy megmentettem az ő és gyermeke életét. Ennél nagyobb örömet nem érezhet egy klinikus.

Az orvosi hivatást mikor és miért választottad? Nyilván kisfűként először Te is mozdonyvezető, rendőr, híres focista vagy úrhajós akartál lenni.

– Édesanyám azt szeretete volna, hogy pap legyek. Történt azonban, hogy a hittanóráról kizavart a plébános úr, mert húzogattam a lányok haját, mint amolyan kiskamasz. Anyám erre adott két pofont, s részben akkor döntöttem el, hogy nem leszek tiszteletes. Hamarosan kiderült azonban, hogy jó tanuló vagyok, s nagyon erős bennem a másokon való segítség szándéka is. Az akaraterő és a kitartás pedig talán szülői példára vezethető vissza: apámnak, aki kőbányában dolgozott, egy csille levágta a lábát. Ő azonban nem adta fel, fél lábbal is ellátta a háztáji gazdaságot, s eközben én segítettem neki.

*Az aranycsapat 1953-ban – első sor: Lantos Mihály, Puskás Ferenc, Grosics Gyula
hátsó sor: Lőránt Gyula, Buzánszky Jenő, Hidegkuti Nándor, Kocsis Sándor,
Zakariás József, Czibor Zoltán, Bozsik József, Budai II. László*

Édesapád megérte, hogy fia doktor úr lett?

– Már főorvos voltam, amikor 74 évesen meghalt; neki is, kis falunknak is én voltam a büszkesége. –

Míg beszélgetünk, többen benéznek a nyitott ajtón, beköszön a neves fociklub veterán játékosa, leleteit lobogtatja az ismert sportoló felesége, tanácsot kér műtét előtt egyik tanítványa.

– A magam hasznosságát most már legfőképp abban látom, hogy fiatal kollégáim megkérdezzék, áthívják, felhasználják a tapasztalataimat. Tudják, hogy amihez én leginkább értek, az a tüdő, a szív és az aneszteziológia. Az altatás és az intenzív terápia a leginkább interdiszciplináris tudomány, itt mindent ismerni kell egyszerre, mert hiszen az életfontosságú szerveket érinti. –

A látogatók jövése-menése megmetszakítja a beszélgetést és spontán fejezeteket szab az információátadásnak a Kútvölgyi úti klinikai tömb második emeletén. A professzor szimultán foglalkozik mindenkivel, fogadja a telefonokat, s közben válaszol a riporter kérdéseire. Sor kerül végül arra is, amiről Pénzes doktor különösen híres: ő kezelte az Aranycsapat labdarúgóit.

– Én nem úgy voltam a válogatott orvosa, hogy eljártam a meccsre és ügyeletesként segítettem. Rólam köztudott volt, hogy pályafutásom alatt több mint húszezer altatást végeztem; tapasztalatom révén így

*1953. november 25. Anglia–Magyarország: 3:6
A Fekete Párduc akcióban*

részt vettem élsportolók műtétjében, kezelésében is. Első betegem a csapatból Hidegkuti Nándor volt, egy hasi műtét után került hozzám. Ezután a csapattársak is rendszeresen engem kerestek meg, és szinte befogadtak maguk közé. Az akkori sportolók nagyon összetartottak, még az ökölvívó Papp László is szinte az Aranycsapathoz tartozott. Így történt, hogy a Kútvölgyiben az ötéves „bentlakásos” Puskás Öcsi sürgős beavatkozásaihoz is engem hívtak. Többször is vissza kellett hozni őt az életbe... Utolsó emlékeim közé tartozik, hogy dedikált nekem egy Real Madrid-mezes képet, de az is, hogy a súlyos kór miatt már nem ismert meg a kórház kertjében.

A riporter itt elnézést kér, hogy egyik saját emlékét említi: a labdarúgás engem csak távolról érintett meg, a véletlen hozta úgy, hogy a csodakapus Grosics Gyula közeli szom-

*Puskás Ferenc
Fotó: Realmadrid.com*

szédja lettem a XI. kerületben. Többször szót váltottunk egy kis önkiszolgáló étteremben, zsörtölődő, zsémbes ember lett, s ezek a beszélgetések főleg az ő kórházi panaszaiából álltak. Gyula bácsi azonban nem a gyógyítókra, hanem az elszenvedett műtétek nagy számára haragudott, s azzal is tökéletesen tisztában volt, hogy élete meghosszabbítását köszönheti a mindig készen álló Pénzesdoktor-nak.

– Grosics öt alkalommal közvetlen életveszélyben került be hozzánk – emlékezik a lélegzés nagy mestere –, de a gyógyítást nehezítette, hogy a korábbi erős dohányzás miatt nagyon rossz volt a tüdeje. Büszke vagyok rá, hogy végül már nem beteg-orvos kapcsolat volt közöttünk, hanem valódi barátság. –

Ismert nevek hangzanak el, de nem csak a ragaszkodó pácienseké. A professzor szakmai kiválóságokat sorol, akik tanítványai voltak, s most tizennégyen osztályvezető főorvosok, öten pedig tudományos minősítést szereztek.

A követők között családtag nincsen?

– érdeklődöm. Pénzes doktor szeme felcsillan: a lányom után a három unoka közül az egyik orvosnak ké-szül.

Csák Elemér

A nőknek különösen nehéz...

Szilasi Mária professzor asszony nem csupán tüdőgyógyász-onkológus, allergológus, belgyógyász, rehabilitációs szakorvos, hanem a Debreceni Egyetem Tüdőgyógyászati Klinikájának igazgatója. Gondoskodó feleség és édesanya, miközben szakrendelést vezet, a fiatal orvosokat tanítja, számos szakmai társaság tagja, sőt az Ambrosia Alapítvány elnökeként összefogott a várossal, és küzd a parlagfű, illetve az általa kiváltott súlyos allergia ellen.

A történetekben meglátható az a múlt, ami alakította a jelent, a jelenben pedig már benne a jövő csírája. Önnek van egy története egy nagy múltú klinikáról, mesélne róla egy kicsit?

– Igen, érdemes visszapillantani a régmúltra, egy cseppet nosztalgiázni, hiszen a Klinikánk története megérdemli. Magyarország harmadik TBC szanatóriuma Debrecenben létesült 1914-ben Nagyerdei Népszanatóri-

Augusta Mária Lujza Habsburg császári és magyar királyi főhercegnő szoboravatása 2015. október 20-án

Augusta Mária Lujza Habsburg császári és magyar királyi főhercegnő alakja Gáspár Géza szobrászművész alkotása, amely a Klinikai Központ Augusta épületének parkjában kapott helyet. A műalkotás leplezése után az ünnepség résztvevői megkoszorúzták a főhercegnő szobrát.

um, később „Augusta szanatórium” néven, ahol a tbc-s betegeket gyógyították 175 ágyon. A II. világháború után 1946-ban a szanatóriumból Állami Tüdőbeteg Gyógyintézet lett. Külön részleg alakult csonttuberkulózisos betegek ellátása céljából, majd bronchológiai, valamint légzési-keringési osztály létesült. Az intézetet 1955-ben az Orvostudományi

tő, a tanító, a feleség és az anya szerepét. Hogy képes menedzselni ennyi mindent?

– Ahhoz, hogy eljuthattam oda, ahol most vagyok, elengedhetetlen a jó családi háttér, amit a családomtól mindig megkaptam. A nőknek különösen nehéz, mert amikor egy férfival összehasonlítják, megnézik az objektív szcientometriai adatokat, az impakt faktort, meg, hogy milyen külföldi cikkeket írt és milyen külföldi kongresszuson szerepelt. Ilyenkor gyakran elfelejtik, hogy egy nőnek, aki teljes életet szeretne élni, a tudomány művelése igen kemény feladat, hiszen emellett jó családjának, és orvosnak is kell lenni. Igazán kevés olyan női vezetőt lehet találni

Egyetemhez csatolták a Tbc Klinika, később Tüdőgyógyászati Klinika név alatt, új szervezeti formában. Új profilok bontakoztak ki, míg végül Szív- és Tüdőgyógyászati Klinikává vált, ahol a kardiológia mellett a tüdőgyógyászat is jelentős fejlődésen ment át. Az elmúlt évezred végére kiderült, hogy szükség van önálló tüdőgyógyászati klinikára, szükség van a tüdőgyógyászat megújulására Debrecenben és a régióban, nemcsak a klinikum terén, de az oktatásban és a tudományos életben is. 1999. augusztus 1-jén a Szív- és Tüdőgyógyászati Klinika kettévált, Kardiológiai Klinika és Tüdőgyógyászati Klinika formájában működött tovább. A tbc-s betegek ma már kevesen vannak, helyüket más tüdőbetegségben szenvedők foglalták el. Ennek megfelelően mások lettek a szakma elvárásai, más lett a társbetegségekhez való viszonyunk is. 1999 az én életemben is fontos dátum, hiszen augusztusban először megbízott vezető, majd kinevezett klinikaigazgató lettem és azóta is, immár 16 éve vezetem a klinikát. A kezdet nagyon nehéz volt, mert a szétválás után az akkor 104 ágyas klinikán velem együtt 5 orvos kezdte el a munkát: négy osztályvezetőre jutott egy beosztott. Magunk alakítottuk ki az intenzív osztályunkat, pályázatok útján szereztünk műszereket, nagyon keményen dolgoztunk, amíg idáig eljutottunk. Több profilunk és szakrendelésünk van –

bronchológia, légzésfunkció, allergológia, onkológia. Jelenleg 17 orvossal dolgozunk, szinte mindenki szakorvos, a többség több szakvizsgával is rendelkezik.

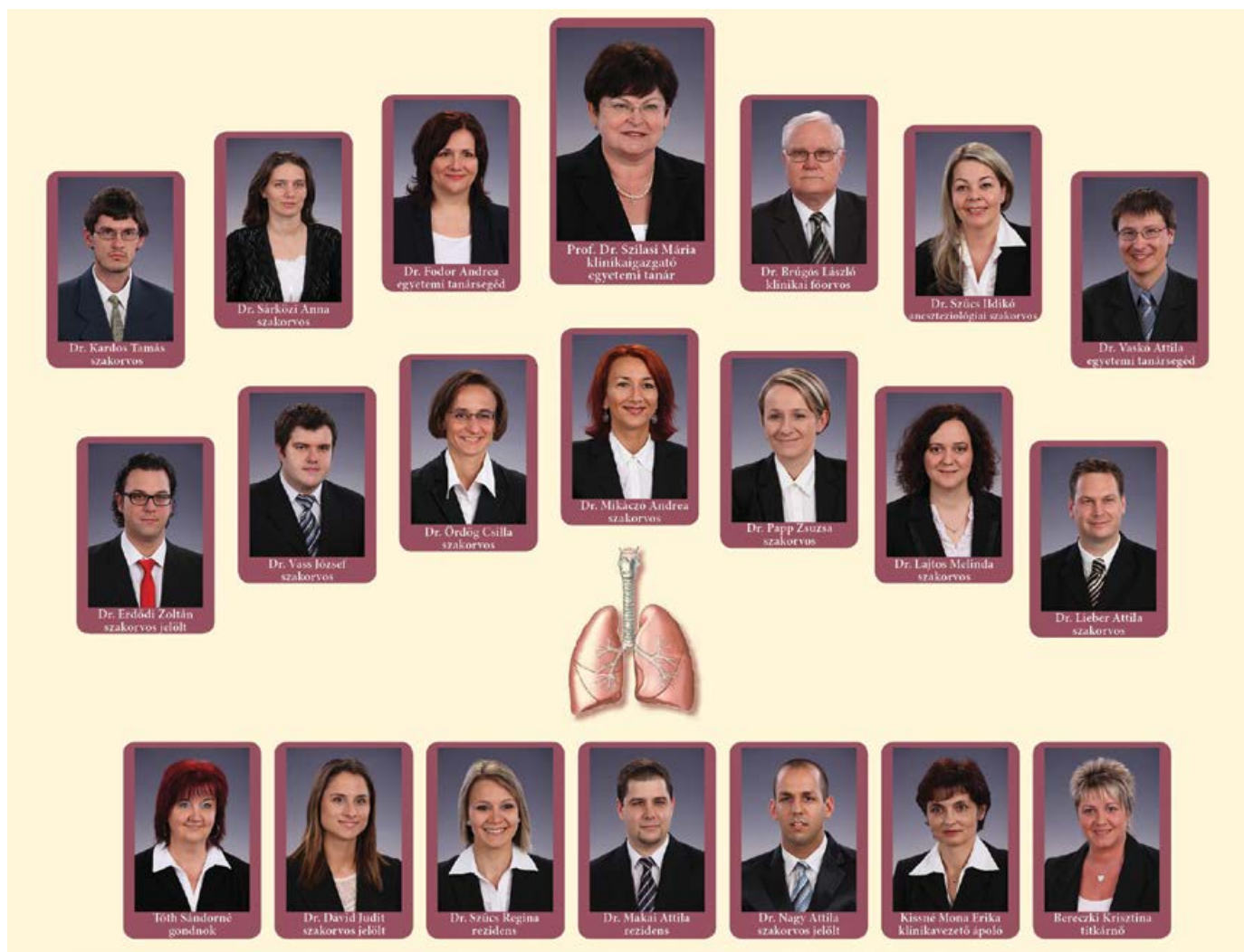
Aktív szerepet vállal a közéletben is, hiszen több alapítvány elnöke, valamint számos szakmai társaság tagja. Milyen sikerei és feladatai vannak?

– Már az 1980-as évek végétől több társszakma segítségével felvettük a harcot a parlagfű visszaszorításáért és 1993 óta az „Ambrosia” Alapítvány elnökeként tevékenykedtem. Ez idáig számos előadást tartottam országszerte, a médiában szerepeltem, a parlagfű elleni védekezés gyakorlati megvalósításában is aktívan részt vettem. Az „Összefogás a hörgőrák megelőzéséért” alapítvány elnökeként igyekszem felvenni a harcot a tüdőrák ellen, segíteni minden eszközzel a betegség megelőzését, kezelését. Ebbe beletartozik az is, hogy segítsem a kollégáimat, a közép-kadereket, szakmai fórumokra való eljutásukat, továbbképzésüket.

Nehéz lehet összeegyeztetni az orvost, az intézményveze-

a magyar egészségügyben, aki ezen feltételek mindegyikének teljesen meg tudna felelni. Nekem szerencsém volt, hiszen kaptam segítséget, van két csodálatos lányom, az egyik gyógyszerész, a másik orvos. Rájuk nagyon büszke vagyok. Van egy két és fél éves unokám, nagyon aranyos, de sajnos nem láthatom minden nap, mert Németországban élnek.

Debreceni Egyetem Klinikai Központ Tüdőgyógyászati Klinika

Az unoka mindig ajándék a nagyszülőnek. Mi mással töltődik még fel?

– Igyekszem gyakran elutazni hozzájuk, ez mindenképpen feltöltődést jelent. Ha lehetőségem van, zenét hallgatok, koncertre járok. Sokáig zongoráztam, innen a zeneszeretetem. Barátaimkal gyakran csinálunk közös programot, kirándulunk, színházba járunk, nyáron pedig a kerti házunkban bográcson kerti partikat szoktunk rendezni. Nagyon szeretem a kerti házunkat, kertet, a virágokat, ez igazi kikapcsolódás nekem.

Marika ízig-vérig orvos. Ez talán családi örökség?

– Ez az életem: a betegellátás, az oktatás, a tudományos munka. Abban, hogy orvos lettem, komoly indíttatása volt annak, hogy a bátyám is orvos. Édesapám, akit nagyon szerettem és tiszteltem, sajnos 59 éves korában lebénuult, 8 és fél éven keresztül ápoltuk. Ezt követően is mindig sokat

segítettem a családban a beteg hozzátartozóimon. A legfontosabb, hogy támogassuk a betegeket, és úgy érzem, hogy azt a gondoskodást, szeretetet, amit a betegeknek adok, én is visszakapom.

Milyennek látja a jövőt? Milyen tervek, gondolatok, célok vezetnek?

– A munkám a hobbim. Szeretem a szakmámat és igyekszem mindent megtenni annak érdekében, hogy fennmaradjon a tüdőgyógyászat, legyen jövője. Sajnos az elmúlt években egyre csökkent azon frissen végzett orvosok száma, akik a tüdőgyógyászatot választják, de a többi szakmánál is ilyen problémák vannak, sok fiatal orvos megy külföldre, vagy elhagyja a pályát. Egyre kevesebben vagyunk, és sajnos egyre magasabb a még dolgozó tüdőgyógyászok átlagéletkora. A mi helyzetünk valamivel kedvezőbb, mert az egyetemi klinika még mindig vonzó hely a rezidensek

számára, de később, mikor szakorvosok lesznek, várható, hogy nem maradnak, ha nem csökken a túlterhelés, ha nem nő arányosan a fizetés, a társadalmi elismertség. Pedig tehetségesek és agilisak a fiatal munkatársaim, de a mostani elvárások nagyon megterhelik őket, hiszen a betegek száma folyamatosan növekszik, ellátási területünk jelentősen bővült, és az oktatás meg a tudományos munka is vár rájuk. Sokat oktatunk a magyar mellett, angol nyelven is. Szeretném itt tartani fiatal kollégáimat, próbálok olyan körülményeket teremteni, hogy jól érezzék magukat. Ez sajnos, nem csak tőlem függ. Igyekszem országos feladatokat is ellátni, a tudományos társaságokban aktívan részt venni. Több konferenciát rendeztünk már kollégáimmal, a legközelebbi a 2016-os Magyar Tüdőgyógyász Társaság soron következő kongresszusa, amire mindenkit szeretettel várunk.

Gubcsi Anikó

„Isten egy madzagon vezet engem”

Barna László 30 éve villanyszerelő a Korányi Intézetben. Kevesen tudják, hogy az erősáramú szakközépiskolát végzett kolléga szívében legbelül humán érdeklődésű és több művészeti ág rabja. Először a festészet, majd a versmondás, az előadóművészet varázsolta el. Évente részt vesz 4-5 versmondó versenyen, fellép irodalmi esteken. Aztán jött a Filmszakadás. A Latinovits Zoltánról és Ruttkai Éváról szóló emlékműsor.

Azt mondják, hogy versmondói stílusa, egyes gesztusa hasonlít Latinovits Zoltánra, az egykori „színészkirály”-ra.

– Nyíregyházán jártunk a Kaleidoszkóp versfesztiválon. Ott szólított meg egy programszervező hölgy, aki egy kulturális központ vezetője, hogy előadnék-e pár verset náluk. Nem csak engem keresett meg ezzel, hanem egy fiatal színésznőt, Básti Andreát is. Így közösen léptünk fel. Egyik alkalommal felmerült bennük, hogy valamiféle hasonlóságot vélnek felfedezni az én előadómódom és Latinovits között. Aztán arra gondoltunk, hogy mi lenne, ha – mivel mindketten nagy tisztelői vagyunk Latinovits és Ruttkai munkásságának – csinálnánk egy emlékműsort. Először úgy indult, hogy csak verseket fogunk mondani, de annyira beleástuk magunkat a témába, hogy még egy dramaturgot is kerítettünk, aki összeállította a műsort, úgyhogy végül egy kétszemélyes darab lett belőle Filmszakadás címmel. Tavaly júniusban Balatonszemesen Latinovits napot tartottak halálának évfordulóján. Akkor adtuk ott elő utoljára. Nagyon féltünk attól az előadástól, hogy pont ott, pont azon a helyen... de bátran mondhatom, hogy az volt a legjobb előadás.

Mikor fordult a művészetek felé?

– Kosárlabdáztam nagyon sokáig, akkoriban azt reméltem, hogy majd nagy versenyeken fogok játszani. A BSE-ben kosaraztam, aztán elmentem egy NBII-es csapatba, de közben elvittek katonának és ott be is fejeződött a kosaras pályafutásom. Édesanyám dolgozott a Korányiban, ő kérdezte meg, hogy nincs-e igény, valami műszaki végzettségű emberre. A villanyszerelőknél volt egy üres hely, így kerültem ide, immár 30 éve. Itt

ismerkedtem meg egy szakács fiúval, aki szabadidejében festett. Középiskolás koromban még én is nagyon szerettem rajzolgatni, de ez valahogy a sport miatt abbamaradt. Sokat beszélgettünk a festészeztől és ő vett rá, hogy próbáljam meg újra. Akkora szerelem lett a festészet, hogy ezzel meg az irodalommal foglalkoztam minden szabadidőmben. Bár most az előadások és versmondások elveszik az időt a festészeztől, de nem került le a napirendről.

Tanult festeni?

– Nem, sosem tanultam. Minden fellelhető dokumentációt beszereztem, ami a technikához kell, ami az invenció az úgyszólván belülről jön. Festek olajjal, vízzel, mind a kettőt nagyon szeretem. Mindkettőnek megvan a maga sajátossága. Olajfestéssel kezdtem. Utána próbálkoztam a vizes technikával. De szeretem az olaj-pasztell, annak is megvan a maga varázsa, amit csak ezzel a technikával lehet előállítani. Később rátaláltam egy olyan útra, ami nekem megfelel. Ez az ún. trompe-l'oeil francia festészeti irányzat, a XVI-XVII. században keletkezett. Olyan, mintha a falra feltűznének tárgyakat. Kicsit optikai csalós történet. Azt az illúziót kelti, mintha háromdimenziós lenne, de nem az. Most én is valami hasonlót csinállok, kicsit modernebb kivitelben. Főleg geometriai formákkal operálok.

A vászontól, hogyan jutott el az emberi hangig?

– Van egy miskolci amatőr irodalmi közösség, Irodalmi Rádió néven. Ide küldtem be a verseimet, de arra gondolni sem mertem, hogy

Jan van Eyck:
Angyali üdvözlés diptichon részlet
(kb. 1433–1435)

akár versmondással, vagy színészetel foglalkozzak. Egyik pillanatról

a másikra jött, hogy elkezdtem verseket tanulni. Ez olyan volt, mintha sétálnék egy sűrű erdőben, és valaki vágná előttem a rendet, én meg haladnék a nyomában. Márai azt írja a Fűveskönyvében, hogy hallod azt a bizonyos hangot, ami megmondja, hogy milyen irányba haladj. Megvan a választási lehetőség, hogy arra mész, vagy nem. Ha arra mész, akkor lehet, hogy egy olyan világot ismersz meg, amit érdemes megismerni, de megteheted azt is, hogy nem mész a hang irányába, persze akkor nem tudod meg, hogy mit hagytál ki. Én megyek a hang irányába. De úgy is mondhatom, hogy Isten egy madzagon vezet engem. Latinovits Zoltán 44 éves volt, amikor meghalt. Én 44 éves koromban mentem el az első versmondó versenyemre, egy Latinovits Zoltán versmondó versenyre. Végül is a versmondó versenyekkel kezdődött minden. Ott kerültem be az irodalmi körökbe, onnan voltak az első felkéréseim is.

Van ma igény az előadó-művészetre?

– Létezik egy törzsközönség, ami nagyon jó, de ma a média nem ebbe az irányba tereli az érdeklődést. Meg kell próbálni népszerűsíteni a kultúrának ezt a szegmensét. Egyébként a 40 feletti korosztály, akiket elsősorban érdekel még a vers, kisebb klubokban, kávéházakban, kulturális központokban hallgatnak bennünket.

Trompe-l'oeil csendélet (1664) Samuel Dirksz van Hoogstraten (1627–1678)

A trompe-l'oeil (francia kifejezés, ejtsd: [tromplöj], szó szerint: a szemet becsapó) festészetnek nevezzük, ha a művész megtévesztő, lehetetlen módon mutatja be a valóságot. A trompe-l'oeil alapjában véve nem más, mint egy olyan – általában lekicsinyített – ábrázolási forma, mely a szem, a látás félrevezetésére törekszik. Ezen belül különbséget kell tenni az illuzionista festészet trompe-l'oeil hatása és maguk a trompe-l'oeil képek között is.

Melyik élete az igazi?

– Hivatásomnak a versmondást és az ezzel kapcsolatos dolgokat tekintem, a másik az a szakmám, a pénzügyeseti forrás. Amíg az előadóművészetből nem tudok megélni, addig üzni is fogom.

Mi a helyzet a családdal?

– Feleséggem szintén a Korányiban dolgozik, itt ismerkedtünk össze. Van egy 12 éves kislányunk. Ő most kezd kamaszodni, tehát most kell a leginkább odafigyelni arra, hogy jó irány-

ba induljon. Igyekszem vele minél több időt eltölteni, de igényli is. A család számomra egy olyan bázis, ami megnyugtat, nélkülük nem is működhetnék ezen a pályán. Én egy művész beállítottságú ember vagyok és a hétköznapi dolgokban elég esetlen, a párom viszont egy talpraesett nő, ő az életrealóbb.

Van közös hobbijuk?

– Nagyon szeretünk utazni. Abban a szerencsés helyzetben voltunk, hogy a testvérem Olaszországban élt éveken keresztül, így minden évben kijutottunk hozzá Toscanába. Imádjuk a toscanai ételeket, tájakat, szűk utcákat, régi épületeket. Csak ülünk egy kis kávézó teraszán, ez nekünk az igazi kikapcsolódás.

Merre tovább? Vagy így jó, ahogy van?

– Jó, ahogy van. Nem vagyok klasszikus értelemben vallásos – bár a szüleim templomba járó emberek voltak –, de van hitem és ez nagyon fontos. A hitből fakadóan, úgy veszem észre, hogy haladok azon a bizonyos ösvényen. Teszem a dolgomat, amit úgy érzek, hogy tennem kell. A színészi pályára so-

hasem gondoltam, nem foglalkoztatott, de mint előadóművész úgy gondolom, hogy a magyar költők elég mostoha helyzetben vannak. Nem túl népszerű műfaj a vers, tehát ebben az ügyben kellene valamit tenni, ez foglalkoztat mostanában. Különben pedig visz az ár. Szeretek sodródni.

Seregély István

Magyar tüdőgyógyász a Bronchológus Világtársaság elnöke

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy ember – egy orvos –, aki Budapesten akart belgyógyász lenni, helyette Székesfehérváron vált neves tüdőgyógyásszá, majd egy szakmai világszervezet elnöke is lett. A történet Pápai-Székely Zsolt osztályvezető főorvosról mesészerű, de minden vonatkozásában valós.

Hogyan történt? – kérdezem a Fejér megyei Szent György Kórház kis szobájában.

– A jó szerencsém sodort teljesen véletlenül a tüdőgyógyászat területére. Akkoriban még nem laszszóval fogták az orvosokat, hogy belgyógyásznak, sebésznek vagy éppen nőgyógyásznak menjenek, nagy tülekedés folyt az állásokért. Amikor én 1989-ben végeztem, a belgyógyász helyeket sem nagyon kínálgatták a fővárosban. Végül aztán az Országos Korányi Intézetbe kerültem egy állásinterjúra Schweiger Ottó professzor elé, aki láthatott bennem valamit, mert másfél hónap próbaidő után véglegesítette a szerződésemet.

Irodája falán külföldi, többnyire angol nyelvű diplomákat, okleveleket látni, ami arra utal, hogy külföldön is gyorsan felismerték a fiatal magyar orvos értékeit.

– Négy éve voltam doktor, amikor először jártam az Egyesült Államokban, hogy beszámoljak szakmai tapasztalataimról a bronchológia területén, s ezután mind többet szerepeltem. Akkoriban a Korányiban dolgoztam. Sosem felejttem el, hogy egyszer, 2002 elején megcsörrent a telefon: egy közvetlen férfihang közölte, hogy ő Csingár Antal, a székesfehérvári kórház főigazgatója, s azt szeretné, hogy legyen tüdőgyógyászati osztály az intézetében, de nem is akármilyen, hanem a legjobb; és többen is engem ajánlottak. Egyébként ő hozta létre a Szent György

Kovács Gáborral a Magyar Tüdőgyógyász Társaság Nagygyűlésén Székesfehérvárott

Kórház modern struktúráját, ő teremtette meg a Sürgősségi Osztályt, megújította a Központi Aneszteziológiai és Intenzív Osztályt. Széles látóköre, kreativitása révén, országosan elismert szakemberek megnyerésével, a korát megelőző ötletekkel érte el a magas színvonalú gyógyítást. A „Főnök”, ahogyan neveztük, igazi egyéniség volt, elveihez mindig hű maradt, haragot nem tudott tartani. Azt vallotta: Jus aegroti suprema lex: a beteg üdve a legfőbb törvény. Megismerhettem, hiszen néhány hét múlva személyesen is találkoztunk, megkért, hogy gondolkozzak az ajánlaton, mire én a szemébe néztem, s közöltem, hogy nincs mit gondolkoznom: vállalom.

Ritka dolog, hogy valakit kineveznek vezetőnek egy nem létező osztály élére.

– Ráadásul engedélyeztetési procedúrák miatt csúszott az építkezés, ezért úgy álltam munkába, hogy a főorvos megvolt, de egy ideig még nem működött a részlege. Aztán minden helyére került, két-három év alatt sikerült nevet szerezni a székesfehérvári pulmonológiának, s ez a mai napig töretlen. Nyilván azok az eredmények, amelyeket az elmúlt évtizedben elértem választott funkcióimban, annak a tevékenységnek köszönhetőek, amit a munkatársaimmal együtt végeztem.

Került olyan helyzetbe, amikor csalódot? Gondolt valaha arra, hogy más területen kellene folytatnia a munkáját?

– Nem. Amióta idekerültem, több menedzsment is váltotta egymást a kórházban, de mindig jó szakmai kapcsolatom volt az aktuális ve-

zetéssel; ha kellően meg tudtam indokolni, mindig támogatták az elképzeléseimet. Az utóbbi időben ez a viszony még jobban kiteljesedett. Ma már nem csak egy átlagos osztályról beszélhetünk, hanem olyan angol-szász típusú tüdőgyógyászati részlegről, ahol a légzési intenzív terápiától kezdve az endoszkópos műtőn át az alvás laborig minden egy helyen van; megyei szinten ilyen nagyon kevés található, s apránként sikerült megszereznünk a szükséges korszerű felszerelést is.

Úgy tetszik, Ön az egyetlen orvos az országban, aki nem panaszkodik.

– Napi problémák, konfliktusok mindig vannak, de miért ne arról beszéljünk, ami jó. Persze, még egy ilyen olajozottan működő osztály is megszenvedti, hogy kevés a szakember, kevés az ápoló, mégis tesszük a dolgunkat, mert szeretjük a munkánkat.

Mit kérne a jóságos tündértől, ha teljesítené a kívánságát?

– A szakmában sikerült megcsinálni, amit lehet. Nincs beteljesületlen vágyam...

Fokozni már nem is lehet?

– Erre azt válaszolhatom, hogy hamarosan különleges szakasz következik az életemben. Elképzelhetetlen megtiszteltetés ért: tavaly engem választottak meg a Bronchológus Világtársaság (WABIP) elnökének. Ez a funkció májustól kezdve négy évre szól. Csak remélni tudom, hogy sikerül megfelelnem a feladatnak. Igaz, vannak előzményei, mert korábban hét évig voltam a Magyar Bronchológus Társaság elnöke, és hat éve vagyok a Magyar Tüdőgyógyász Társaság főtít-

kára. Fontos szerepe volt a nemzetközi ismertség növelésében annak is, hogy 2010-ben szervezője voltam Budapesten a bronchológus világtársaság kongresszusnak, az azt megelőző években az Amerikai Tüdőgyógyász Társaság (ACCP) vezetőségi tagjaként módomb volt betekinteni egy nemzetközi orvostársaság belső életébe.

Mi a dolga egy világtársaság elnökének?

– A nemzetközi bronchológus egyesület majd tízezer tagot számlál a világ minden táján, s a tüdőgyógyászat általam leginkább kedvelt részét, az eszközös, endoszkópos terápiát műveli. Kétévente tartunk világtársasági kongresszust, amelyen négy napon át megvitatjuk a szakma legfontosabb kérdéseit. A közbülső időszak azzal telik el, hogy továbbképzéseket szervezünk, kézikönyveket és cikkeket jelentetünk meg, integráljuk a napi gyakorlatba a legújabb technikai csodákat, terjesztjük a korszerű eszközök know-how-ját.

Megfigyeltem beszélgetésünk során, hogy amikor sikerekről, eredményekről

esik szó, mindig többes szám első személyt használ. Ennyire szerény, vagy arról van szó, hogy egy összedolgozott csapat élén folytatja kutatásait?

– Az én alapelvem az, hogy valakinek a szakmai értékét az mutatja meg leginkább, hogy mi lett a tanítványaiból. Munkatársaim többsége velem együtt jött ide, kölcsönösen bízunk egymásban. A bronchológia tudományát ők tőlem tanulták meg. Nyilván sok múlik a tehetségükön és a szorgalmukon, de talán mégis mondhatom, hogy valamiféle iskolát tudtam teremteni. Ennek a szellemiségnek az egyik példája, hogy noha én kötelezettségeim miatt elég sokat utazom, ez az osztály munkáján nem látszik meg, a beteg mindig ugyanazt a színvonalas ellátást kapja.

Rendkívül sokat dolgozik. Mikor tud ki kapcsolódni?

– Ha marad szabadidőm, az a gyönyörű lányaimé, emellett igyekszem mozogni, teniszezem, télen síelek.

A kérdező újságíró nem hagyhatja ki, hogy rákérdezzen a főorvos kettős nevére, merthogy jól informáltak szerint Pápai-Székely Zsolt nagy festőnk, Székely Bertalan leszármazottja. Nos, a hír igaz – erősíti meg a pulmonológus. Nagyanyja figyelmeztette a rokonságot, hogy fiú híján nem lesz folytatója a Székely névnek, ezért Zsolt, a legidősebb unoka számára kérvényezték az illetékes hatóságnál, hogy kapjon engedélyt a történelmi név felvételére. Megadták. Hogy mi lesz, ha Pápai-Székely doktor lányai férjhez mennek? Majd ha idősebbé válik, eldöntik, mit választanak – mondja mosolyogva az édesapa.

Csák Elemér

Ádámosi Székely Bertalan magyar festő, a romantikát és az akadémizmust elegyítő magyar történelmi festészet egyik legnagyobb képviselője. Eredetileg mérnöknek készült Bécsben, de 1851-ben a műegyetemről átiratkozott az akadémiaára. Megfordult Berlinben, Franciaországban, Hollandiában, Németországban, Olaszországban és Londonban is. 1855-ben visszatért Erdélybe, ahol éveken át cégtáblafestéssel, rajzóraadással tartotta fenn magát. 1858-ban az Aichelburg grófi család csehországi birtokán, Marchendorfban dolgozott, ahol meg is nősült.

1859 telén Münchenbe ment, hogy folytassa tanulmányait. Itt festette ifjúkori Önarcképét, a realista magyar portréfestészet egyik remekművét. Ugyancsak itt készült első jelentős történelmi kompozíciója, a II. Lajos király holttestének megtalálása. Ettől kezdve mind jobban kibontakozott egyéni stílusa, amelyet az akadémikus komponálással, pszichikai jellemzéssel és a na-

turalisztikus anyagábrázolással lehet leírni.

1863-ban a VII. Károly császár menekülése c. monumentális falképével (München, Bayerisches National Museum) nyert ösztöndíjjal Hollandiába és Párizsba utazott. 1866-ban alkototta a Mohácsi vész, a következő évben pedig az Egri nők c. nagy sikert aratott történelmi képét. 1870-ben készült V. László c. történelmi kompozíciója, 1871-

ben a Nő élete című, 12 darabból álló ciklusa. 1875-ben festette egyik legjelentősebb és egyben fő művét, a Thököly búcsúját.

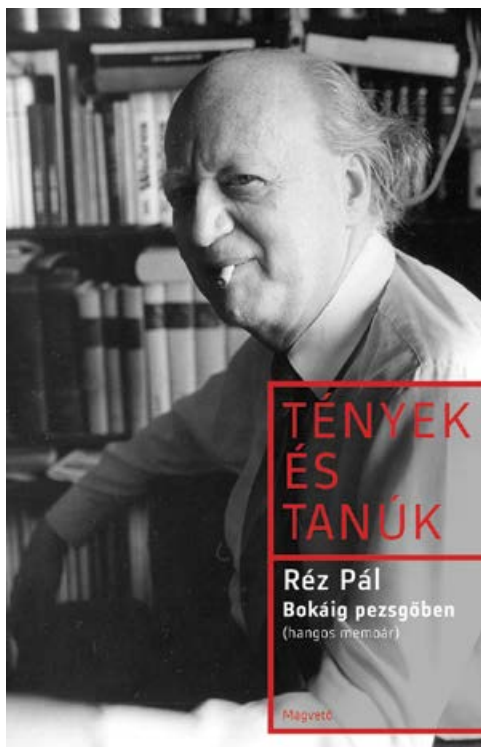
A század utolsó évtizedeiben több nagyobb freskómegbízásnak tett eleget. 1887-1889-ben festette a pécsi székesegyház két freskóját és ugyanott a Szent Mór-kápolna faliképeit. Később Lotz Károllyal és Deák-Ébner Lajossal a tihanyi apátság freskóit, 1890-1896-ban pedig a Mátyás-templom több freskóját, utána a kecskeméti városi tanács dísztermének freskóit.

Élete vége felé mindjobban leköttették festőpedagógiai munkái. 1871-től a Mintarajziskola tanára, később igazgatója volt. Nemcsak technikailag, de elméletileg, esztétikailag is a kor legműveltebb mestere volt, aki a tanításhoz szükséges minden adottsággal rendelkezett. 1910. augusztus 21-én hunyt el, 75 évesen. Szadai házában emlékmúzeumot rendeztek be.

Forrás: Wikipédia

Bokáig pezsgőben

A figyelemfelkeltő címet a Magvető kiadó egyik könyve viseli. A 85 esztendőes Réz Pál, Parti Nagy Lajossal folytatott rádióbeszélgetésein alapuló, visszaemlékezését tartalmazza a kötet. A „hangos memoár” kiadásával tisztelgett 2015 szeptemberében a legendás szerkesztő, műfordító előtt a Magvető Kiadó. A kötet egy, 1992 őszén, kettőjük között folyó életút-interjú leírata, amit 2000-ben, majd 2015 nyarán egészítettek ki. Böszörményi Nagy György írása következik.

A múlt felidézése, a történeti/kulturális emlékezet a közösségi élet alapja. Ebben Réz Pál, az elmúlt 70 év hazai irodalmi/politikai életének megkerülhetetlen tanúja. Jászai Mari téri lakásában, magasan a város felett ült Parti Nagy és diskuráltak, (a tér túloldalán Ferenczy Béni és Déry Tibor is lakott, túl a Margitszigeten a Lukács fürdő terasza), innen, nagyjából, minden látszott. Réz Pál nélkül másként alakult volna a 20. század második felének magyar irodalma. A „Bokáig pezsgőben” fontos könyv.

A sors megpróbáltatásai ellenére Réz Pál pályája nagy ívű és teljes. Ha 1949-ben, néhány politikai megjegyzés következményeként, nem dobják ki az Eötvös-kollégiumból, akkor feltételezhetően alkalmazkodik, beleszürkül valami egyetemi állásba, igaz, Domokos Mátyás, Hankiss Elemér, Lator László, Németh G Béla is Rézt követően repültek, és ők sem csúsztak félre. Réz Pál bejutott a Szikra, majd Szépirodalmi Kiadóba, ahová később kollégista barátját, Domokos Mátyást is besegítette. Esti tagozaton, magyar/francia szakon végzett a bölcsészkaron, azt írja, hogy orvos szülei foglalkozásuk felé terelték, de ellenállt, lázadásból vált filoszszá.

2015. szeptember 28-án Réz Pálnak a Petőfi Irodalmi Múzeumban tartott születésnap-i köszöntőjére az ünnepelt nem tudott elmenni, de Csernus Tibor „Három lektor” című képét az előadói pódium fölé akasztották. A festmény 1955-ben készült, amely balról jobbra Vajda Miklóst, Domokos Mátyást és Réz Pált ábrázolja. Mind-

hárman a Szépirodalmi Kiadóban, a New York palota negyedik emeletén dolgoztak az igen művelt, zsarnoki természetű, a főhatalomhoz ravaszul alkalmazkodó Illés Endre igazgatása alatt. Szász Imre regényírótól, Réz és Domokos Eötvös-kollégista társától, származik az eposzi jelző: „Illés Endre, mézbe mártott zsillettpege”.

Csernus, mestere, Bernáth Aurél ajánlásával, klasszikus művek illusztrátoraként került kapcsolatba a szépirodalmi lektoraival. 1955 elején, az épület földszintjén lévő Sportszerbolt visszaváltozott kávéházzá Hungária néven, az eredeti „New York” név elővétele nyilván, az imperializmusnak tett engedmény lett volna. A Hungária „mélyvizében”, a tükrökkel borított falmélyedések elé helyezett asztalok valamelyikénél ültek, változó összetételben: Réz Pál, Domokos Mátyás, Vajda Miklós, Czibor János, Déry Tibor, Vas István, Ottlik Géza, Juhász Ferenc, Nagy László,

Zelk Zoltán, Kormos István, Örkény István, Hubay Miklós, Csurka István, Karinthy Ferenc, Sarkadi Imre, Sántha Ferenc, a Kellér fivérek – külön asztalnál, magányosan, öltönyben, nyakkendősen – Mándy Iván, azaz a hazai irodalom „színe-virága”.

Itt kérdezte meg Csernus, valamikor 1955 elején, Rézt, Domokost és Vajdát, hogy hajlandók lennének-e modellet ülni egy, a VI. Magyar Képzőművészeti Kiállításra készülő, a Művelődési Minisztérium által támogatott képéhez? A festmény az utolsó pillanatban elkészült és, a zsűri fenntartásai ellenére, ki is állították. Csernust Bernáth Aurél legtehetségesebb tanítványának tartották ugyan, de a nagytekintélyű Bernáthot akkoriban a szocreál piktúra hegemoniáját aláadó művésznek tekintették. A három lektor személye is aggályos volt, idejük nagy részét kávéházban töltötték, mondták a kép kritikusai, ami, az ideológiai szakzsargonban, a kispolgári léhaság kitüntetett színhelye volt.

A kiállítás bezárása után Csernus műve a Művelődési Minisztériumba, a Kiadói Főigazgatóság vezetőjének a szobájába, majd a folyosóra került. Innen a Magyar Tudományos Akadémia tudósklubjába (ahonnan rövidesen egy irodalomtörténész akadémikus kidobatta), ezután a Petőfi Irodalmi Múzeumba, itt a keret és üveg nélküli, 110x140 cm-es vásznat bedugták egy szekrény mögé. A kép eltűnt, Csernusék 1964-ben kivándoroltak Párizsba. 1980 nyarán azonban a Műcsarnokban rendezett, „Szocialista Magyarország 1945–1980” című kiállításon a „Fütyös kalauz” és egyéb szocialista művek mellett, felbukkant az elveszettnek hitt „Három lektor”. 1989. márciusában, párizsi, new yorki, chicagói kiállítások után, a budapesti Műcsarnokban is önálló kiállítást rendeztek a már 62 éves Csernus Tibornak. Csernus párizsi galériását, Claude Bernard-t lenyűgözte a „Három lektor”, elvitte Réz Pált, Domokos Mátyást, Juhász Ferencet, Csernust – Vajda külföldön volt – a Gundelbe vacsorázni és felajánlotta, hogy megveszi a képet és kiállítja Párizsban, a Grand Palais-ban. Erre közölték az államigazgatási szervek, hogy a kép nem eladó, mert az „nemzeti érték”. Ma egyébként a Petőfi Irodalmi Múzeumban látható a festmény.

A Réz fiúk (Pál és a korán elhunyt, kiváló műfordító Ádám) évtizedekig szenvedélyes pókerjátékosok voltak, 72 órán át tartó partikról is mesélnek. Az egyik pókerzónak, Csurka Istvánnak (aki 1990-ig Rézzel mély barátságban volt), 1969-ben bemutatott, „Ki lesz a bálánya?” című drámája egy ilyen kártyapartiról szól. A kártyajáték delejes ereje igazmondóvá teszi a négy kártyást. A betiltás határán egyensúlyozó, nagysikerű színdarabról, minden néző tudta, hogy az '56 utáni sivár, reménytelen hazai világról szól.

Réz Pál hatvanévesen, a rendszerváltás idején alapította, vállaltan a hajdani Nyugat irodalmi céljait követő, Holmit, a cím Bessenyei György 1779-ben, Bécsben kiadott, „bölcseleti, irodalmi, történeti tartalmú” művére utalt. „Elég jó lap volt, azt hiszem. Talán a lelegején voltunk a legjobbak. Egy felszabadult, lelkes korszak volt, amikor sok kiadatlan kéziratot hoztunk posztumusz. A közönség is jobban érdeklődött az irodalom iránt. Politikusabb is volt az irodalom, mint ma. Hatezres példány-

számmal indultunk, ma ez elképzelhetetlen volna.” – írja Réz. 2005 elején bejelentette, hogy rossz látása miatt nem tud már kéziratot olvasni, ezért befejezi a szerkesztést. Szerkesztő-társai közül senki sem kívánt a helyébe lépni, 25 év után a Holmi megszűnt.

Barátjának, Domokos Mátyásnak halálakor írta a Holmi-ban: „hosszú életem során nem ismertem senkit, akinek idegsejtjeit jobban átította volna az irodalom, a magyar irodalom. Csak abban az emberben válhat így testté az ige, akinek számára az irodalom nem csak stúdium, nem szakma, nem a lélek balga fényűzése, hanem kiirt-hatatlan része létezésének, egzisztenciális a jelentősége, a világ megértésének, magyarázatának a tudományoknál is hatékonyabb eszköze.” Nincs kétség, hogy mindez Réz Pálra ugyanígy érvényes. Tehát az anekdotázás, a „kávéházi duma” mögött volt egy mély meggyőződés: a kortárs irodalom a magyar művelődés szempontjából létfontosságú, őt ennek ápolására, segítésére teremtették.

A Réz Pál visszaemlékezését tartalmazó könyvben olvasható, hogy Aczél György politikai utasításai meghatározták az egész könyvkiadást. „Az volt a kérdés, hogy mit akarunk egy ügyben: összeütközést vagy eredményt? Én többnyire a megalkuvás mellett voltam” írja Réz. Könyvéből így kibomlik a személyiség gazdagsága, a gyarlóságok, az alakoskodásra szorító körülmények, de, végül is, az értékekhez való rendíthetetlen ragaszkodás. Ezzel önvizsgálatra készítette mindnyájunkat. Eszünkbe juttatja a nagy irodalom egyetlen igazi kérdését: hogy kellene élnünk? Lehetett-e értékes, kellően szabad, polgári életet élni sanyarú időkben? Igen, némi szerencsével, szívóssággal, lehetett! Réz nem mondja ki, de a közhelyes állításhoz hasonlóat gondolhat: kulturális szempontból a rossz körülmények jók, a jó körülmények rosszak.

Lefordított 52 könyvet (Voltaire-t, Baudelaire-t, Gide-et, Apollinaire-t, Sartre-t, Semprunt...), megszerkesztett 22 kötet Kosztolányit, tanulmányok, kritikák tömegét írta. Réz 32 évig élt szoros, szerető kötelékben, Kormos István költő első feleségével, Tallós Klárával. Regényt, Tolsztojra hivatkozva, csak boldogtalan házasságról lehet írni. Nem is lett regényíró Rézből.

Holmi-beli szerkesztő társa Várady Szabolcs jegyzi meg: „rejtély, hogy aki ennyit él és beszélget, akinek a telefonja szinte mindig foglalt, az mikor és hogyan tudja elvégezni azt a tömérdék munkát, amit ő?”

Réz Pál egy ízlést képvisel, mondhatjuk, az uralkodó irodalmi kánonhoz közelít. Ezzel nem kell egyetérteni ahhoz, hogy elbeszélését élvezzük. Magam pl. Szilágyi István könyveit: „Kő hull apadó kútba”, „Hollóidő” a mai magyar irodalom remekműveinek tartom, ő másokat tart nagyra, én meg, ezzel együtt, őt.

A Libri könyvkiadó friss plakátján Cserhalmi György színművész mondja: „minden könyv hozzánk tesz valamit”. Sok kötet között választhatunk, a többségük inkább vesz, mint tesz, de a Réz könyv bizonyosan sokat tesz ahhoz, aki elolvassa.

Böszörményi Nagy György

Honnan jött az indíttatás? Orvos a családban?

– Amióta az eszemet tudom orvos akartam lenni. Senki nem volt a családban előttem ezen a pályán. Édesapám úgynevezett felső kereskedelmit végzett és ennek megfelelő területen dolgozott, míg hagyták. A háború áldozata lett és édesanyám erején felül nevelt és taníttatott bennünket az öcsémmel együtt. A testvérem már nem él, Tamásnak hívták és más, felvett vezetéknevvel, Nádor Tamásként lett ismert. Költő volt és újságíró, a Rádióújság főszerkesztője. Pesten születtem és nőttem fel, a belvárosban. A Deák téri evangélikus gimnáziumban érettségiztem és kitűnő tanuló lévén azonnal felvettek az orvosi karra. Ösztöndíjas voltam és ma már kevesen tudják mit jelent, de vörös diplomával végeztem, minden tárgyból jelesre vizsgáztam.

Az ösztöndíj sokat enyhített a családi anyagi gondokon.

– Bizony és én voltam az évfolyam bankárja. Mindig adtam kölcsön a lányoknak, vagy akár a fiúknak. Mondták is, nekem a legjobb tartozni, mert úgyis elfelejtem kinek mennyit kölcsönöztem. Csodás évek voltak az egyetemi esztendőik. A diplomát 1957-ben vettem át és a híres Straub F. Brúnó professzor laboratóriumába kerültem a Puskin utcába demonstrátornak. Nem akartam ott maradni, bár kitűnő alapot jelentett a biokémiai gyakorlat. Betegekre vágytam, embereket akartam vizsgálni, gyógyítani.

A „Böszi óvodától” a kandidátusi fokozatig

Járókeretére támaszkodva, mosolyogva jön elélem ajtót nyitni. Tekintete beszédes. Érdeklődő és bizalmába fogadó egyszerre. Mozgásában korlátozott ember ritkán viselkedik így, ha valaki nyolc évtizednél többet visel a vállán és a hazai egészségügyben szolgált főorvosként sok évet, meg még úgyse. De úgy hírlík, hogy Kanitz Éva szakmai tudása mellett különleges természettel megáldott ember. Budai otthonának berendezése, az őt körülvevő tárgyak, emlékei a múltból, fotói a jelenből összhangban vannak lakójának egyéniségével.

Belgyógyász szerettem volna lenni. Nem bánom, hogy másként alakult és a Korányiba kerültem tüdőgyógyásznak Budakeszire.

Hűséges természet. Onnan is ment nyugdíjba, ráadásul tovább dolgozott még évekig.

– Természetes állapot volt az életemben, hogy a kórházban a betegeim között vagyok. Fantasztikus kollégák között lehettem, ez vonatkozik a nővérekre is. Végigjártam a grádicsokat és először megbízott, majd kinevezett főorvosként kezeltem a betegeimet. A fekvőbeteg osztályon a tüdőbetegség minden fajtájával találkoztam. A kezdetek „slágere” a tbc volt. Aztán a tüdőtályog, az asztma majd az előretörő rák következett. Tanítómesterem, Jakab főorvos úr foglalkozott először daganatos esetekkel. Mindent megbeszélünk, követtük az új irányzatokat, a genetika térhódítása a tüdőgyógyászatra is kihatott. Külföldi gyógyszer-

reket is kipróbáltunk, gyakorta nagy sikerrel. Nyugdíjasként még ambulanciát vezettem Budakeszin. A bejáró kivizsgálással megkíméltük a betegeket a benn fekvéstől. Ha a Korányi szóba kerül, szólnom kell a „Böszi oviról”. Böszörményi professzor úr tanított minket, kezdő orvosokat például átvilágítani és a leletet értékelni. Hagyott minket gondolkodni és diagnosztizálni. Megtanított bennünket kopogtatni a beteg testén, csapolni a mellhártyát, megmutatta, miként kell vizsgálni az embereket. Etikai, humánus szempontból is mértékadó példakép volt a számunkra. Olyan légkört alakított ki maga körül, hogy élmény volt bejárni az osztályra. Egészen 2006-ig voltam ott, később elmentem először a XI. kerületi, majd a csepeli tüdőgondozóba. Végleg 2012-ben hagytam abba az aktív munkát, már nem bírta a gerincem. A barátaim mondták, hogy megtörni nem tudták soha a gerincem, így meg kellett operálni. A fájdalmaim évek óta tartottak, csak húztam ameddig lehetett. Azóta háromszor műtöttek, de boldog vagyok, hogy ennyire is tudok járni. Remek gyógytornász segít ebben és vigyáz rám a családom.

Bár hosszan és sokat beszélgettünk a férjeiről, a házasságáról, a gyerekei-

ről, a doktornő úgy döntött ennek a Nők Lapjában lenne a helye, tehát hagyjam ki az elkészült cikkből az izgalmas magánéleti vonatkozásokat. Megtettem. Ennyi maradhatott:

– Fiatalon mentem férjhez egy debreceni, festőművésznek indult orvos kollégához. Egy évtizedig tartott a házasságunk, gyerekünk nem született, elváltunk. Később az asszisztensem testvére, egy kiváló közgazdász,

a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem statisztikai tanszékének professzora lett a férjem. Ő hozott a házasságba egy kislányt- felesége meghalt- felneveltem és született egy közös fiúnk. A külföldön élő lányomtól van két remek, szép lányunokám, a fiamtól egy hasonlóan gyönyörű és tehetséges fiúunokám. Hála a sorsnak nem vagyok magányos. A régi kollégákkal tartom a kapcsolatot, telefo-

nálnak, megkeresnek. A szomszédaim kedves, segítőkész emberek. Gyakran hallgatok zenét, gyerekkoromban zongoráztam.

Napközben felváltva a magyaron kívül három nyelven olvasok: németül, angolul és franciául. A férjemmel éltem éveig Svájcban és együtt bejártuk a világot. Van mire emlékez-nem...

Várhegyi Andrea

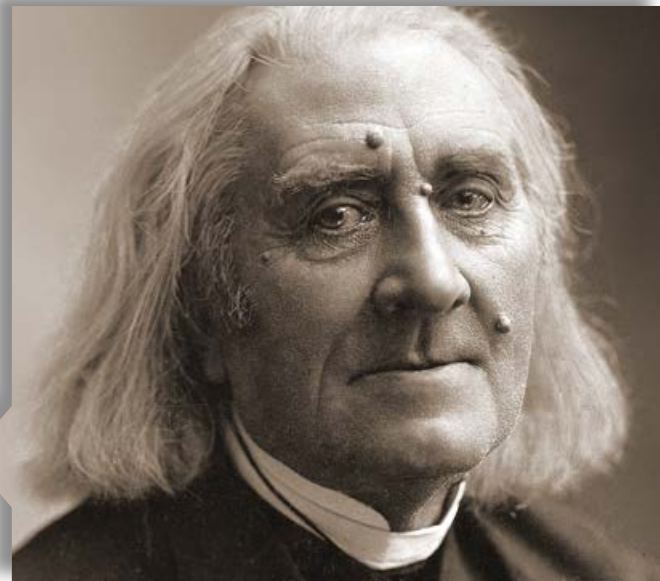
Részlet Hamburger Klára, „Ismeretlen dokumentum Liszt Ferenc haláláról” című írásából:

„A július 22-én ideérkezett dr. von Liszt állapota az utolsó napokban annyira leromlott, hogy időnként szomnolencia lépett fel. Ezért július 31-én, szombaton reggel 9 órakor felvettem mellette a szolgálatot. Pulzusa ekkor 110, légzése 32, hőmérséklete 38,4 fok volt. A betegnek ekkor még volt ereje, hogy a hörgőkben felszaporodó váladékot kiköpje. Időnként felültettem, és napközben felváltva kapott erős húslevest, vörösbort, különlegesen finom fehérbort szódavízzel és „Knickebein”-t, egyfajta cukros konyakot.

Este 5 óra tájban jöttek az orvos urak: dr. Landgraf törvényszéki orvos és Fleischer professzor Erlangenből. A vizsgálatkor kiderült, hogy a mostandig csak részleges tüdőgyulladás átterjedt a tüdő teljes hátsó felére. Amikor utójára mértem, láza 39,4, pulzusa 110–115 volt.

Azt beszéltek meg, hogy mindkét orvos visszajön este 8 óra tájt, dr. Fleischer esetleg itt tölti az éjszakát. 6 óra körül észleltem, hogy az addig nagy mennyiségben ürülő váladék hirtelen akadozni kezdett. Gyakoribb felülte-téssel igyekeztem a váladékürítést sűríteni, ám eközben észrevettem, hogy a pulzus ereje, szaporasága csökken. Fleischer doktor úr, aki épp akkor érkezett, azonnal a patikába küldött, kámforos olajért. Kénés éterem nekem is volt. A beteg több kámforolaj- és kén-injekciót kapott, mustárpakolást a mellére és a combjára, lábait az ágy-melegítő üvegre helyeztük. A páciens azonban mindere a meglehetősen drasztikus eljárásra sem reagált már, pulzusa egyre gyengült, légzése egyre rövidült és egyre nehezebbé vált, a bronchusokban levő váladék okozta hörgéstől. Így 11 óra 15-kor mindenfajta izgalom vagy küzdelem nélkül beállt a halál.

A halál beálltakor jelen voltak: Cosima Wagner asszony, Landgraf és Fleischer doktor urak, Miska és jómagam. A szomszéd szobában ült két tanítványa, Göllerich és Stavenhagen úr. Cosima asszony egyedül maradt a tetem-mel, én a szomszéd szobában, a többi úr hazament, Miska lefeküdt. Reggel 5 óra körül átjött Wagnerné asszony, én megborotváltam az elhunytat, lemostam a tetemet, aztán Miskával feltettük a kanapéra, és felöltöztettük. Adtunk rá inget és fehér alsónadrágot, fekete harisnyát és csatos cipőt, fekete nadrágot, mellényt, hosszú, papi reveren-dát, nyakkendőt. A mellén fehér flanelt viselt, belevarrt

amulettel. Ezután a feldíszített halottas ágyra fektettük. Felébresztettem az Eifer és Fariberger céget, hogy készítsék el a halottas szoba dekorációját, elhívtam a katolikus papot, hogy beszentelje a tetemet. Korzendorfer egyháztanácsos úr csodálkozásának adott hangot, amiért az elhunyt nem részesült a halotti szentségekben. Miután fekete anyaggal bevonták és virágokkal díszítették fel a halottas szobát, a halott fejéhez Wagner mellszobrát, lábához egy Beer orvostanácsos úrtól kölcsönzött értékes feszületet helyeztek, és meggyújtották a katolikus egyház felállította gyertyatartókban a viaszgyertyákat. A pap fél 9 körül jött, és elvégezte a beszentelést. Aztán jött a halottkém, Gumein doktor úr, aki azonnal kiállította halotti bizonyítványt. Korzendorfer és Groß urak bejelentették a halálesetet az anyakönyvi hivatalban.

Ekkor összegyűlt az egész család, csendben imádkoztak. Kérésére még Schmalhausen kisasszonyt is beengedték. A halott elsőként nefelejcsokrot kapott. Ezután már a nagyközönség is bejöhett. A hőség következtében Isolde kisasszony rosszul lett, ki kellett vezetni a szobából. A család 1 óra körül távozott. A szobát bezárták, és az általam megbízott szobrász, Weißbrod, Peter Kästner meg én elkészítettük a halotti maszkot, amely remekül sikerült. Utána Brand fényképész csinált 5 fényképet a tetemről.”

Orvosi tanácsaiért és a jelentés orvosi szempontú ellenőrzéséért unokanővéremnek, dr. Kanitz Éva tüdőgyógyász főorvosnak tartozom köszönettel.

„A templomok, az épületek és a fák szinte visszaköszönnek”

Bár Prugberger Emil nagy ívű és szerteágazó karriert futott be eddigi élete során, szűkszavú ember. Mint mondja: „sok beszédnek sok az alja”. A szombathelyi Premontrei Iskola, majd a pannonhalmi Bencés Gimnázium után a Vas Megyei Tüdőkórház, a Celldömölki Tüdőgondozó majd a Sárvári Önkormányzat Kórházának Tüdőgondozója következett. Politikai, közéleti tevékenysége is szűkebb pátriájához kötődik, hiszen először Szombathely Megyei Jogú Város Egészségügyi Bizottságának elnöke, majd a város alpolgármestere. Magánéletének féltve őrzött és legfontosabb része a család.

Azt mondják Szombathely szerelmese...

– Igen, Szombathely városa jelenti nekem a városok városát, számomra ez az ország fővárosa. Ha végig megyek bármelyik utcán minden házat ismerek, a templomok az épületek és a fák szinte visszaköszönnek

Hogyan került be a közéletbe, a mindennapi politikába?

– Miután soha nem voltam politikai szervezetnek a tagja – mint bencés diák még a KISZ szervezetet is sikerült elkerülnöm –, úgy gondoltam, hogy a rendszerváltozást azoknak kell vállalni, akik nem kompromittálódtak politikailag az előző időszakban és neveltetésüknél fogva olyan értékrendet képviselnek, ami meghatározó lehet a közösségi munkavállalásban. Így lettem 1994-ben a Szombathely Megyei Jogú Város Egészségügyi Bizott-

ságának tagja, majd 1994-től elnöke. 1998-ban pedig megválasztottak alpolgármesternek. Akkor úgy éreztem, hogy ezt el kell vállalni egyrészt hitvallásom, másrészt tapasztalataim miatt is.

Köztudott, hogy nem szeret konfrontálódni. Nem biztos, hogy egy politikus számára ez előnyös tulajdonság.

– Valóban, csak abban az esetben konfrontálódok és folytatok vitát, ha meggyőződésem szerint ez hasznos, szakmailag alátámasztható és a közösség javát szolgálja. Minden ilyen kérdésben, legyen akár szakmai, akár politikai, általában hallatom a hangomat. Sőt vannak esetek, amikor harcot is hirdetek.

Példa erre a belvárosi benzinkút létesítése ellen történt szerepvállalásom, de voltak egyéb szakmai kérdések

is, amiben határozott állást foglaltam, és küzdöttem a meggyőződésemért.

Kanyarodjunk vissza a hivatásához! Mikor gondolt először arra, hogy az orvosi pályát választja?

– Már kisgyermekkorom óta orvos akartam lenni. Mind a két nagyapám jogász, a kúrián tevékenykedtek, mint kúriai bírók. Megbecsült emberek voltak, ezért bátyám a jogi pályát választotta. Apám orvosként szakmájának elhivatott képviselője, a Morbus Hungaricus, a tuberkulózis elleni küzdelem élharcosának is lehet tekinteni. Nyilván ez a szülői indíttatás is befolyásolta a pályaválasztásomat. Két testvérem és magam is, ezért választottuk az orvosi pályát.

Miért éppen mellkassebészet?

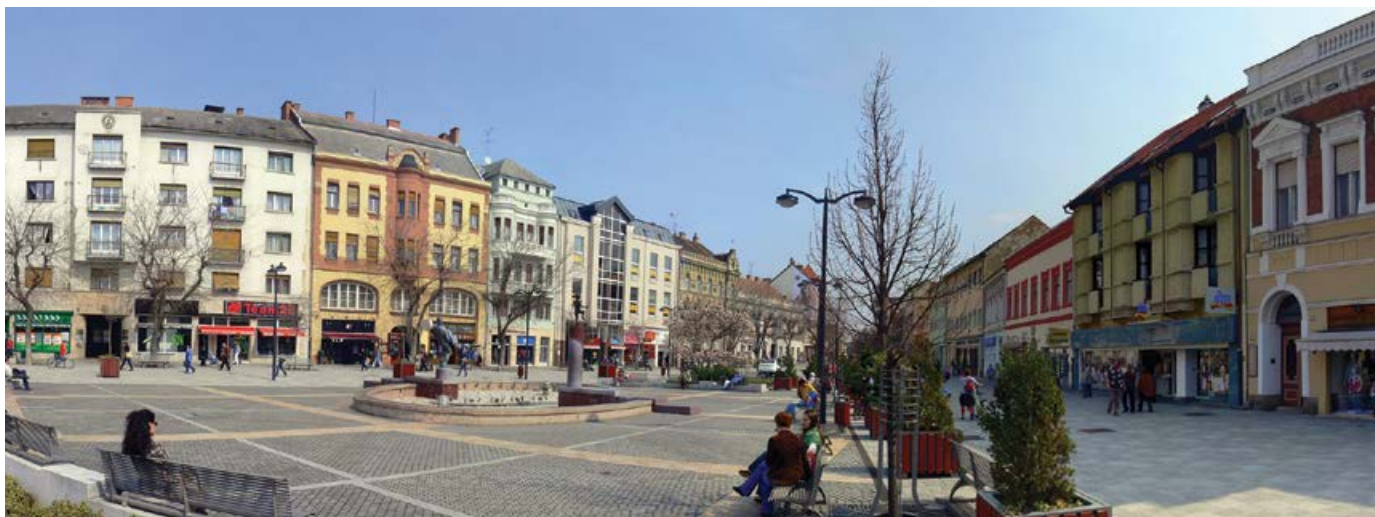
– Amikor végeztem a Pécsi Orvostudományi egyetemen, nem nagyon lehetett válogatni a divatos szakmák közül. Szombathelyen a mellkassebészeti állást senki nem pályázta meg, mert nehéznek tűnt, zsúfolva fertőző betegekkel. Miután nekem mindig apám szakmája és hivatástudata lebegett a szemem előtt, úgy döntöttem, hogy ezt választom. De szempont volt az is, hogy így a szülővárosomban maradhattam.

Hogy érezte magát a Vas Megyei Tüdőkórház Mellkassebészeten?

– Kitűnő főnök, egy ragyogó sebész és egy nagyon jó szemléletű etikus ember, Tóth Jenő volt a főorvos. Rendkívül sok műtétet végeztünk, zömmel tuberkulotikus betegeken, de tüdőrák is előfordult, ha nem is olyan mértékben, mint manapság. Alkalmam nyílt egy nagyon jó szemléletet és etikus magatartást tanulni hajdani főnökömtől. Miután szakvizsgáztam önállóan akartam gyakorolni a tüdőgyógyászatot. Megpályáztam egy főorvosi állást, én nyertem el. Ebben nyilván közrejátszott a hiúságom is, hiszen, ha megkapom, én lehetek az ország legfiatalabb főorvosa. Ezt az alkalmat nem akartam elszalasztani. Hajdani főnököm bizonyos mértékig neheztelt is rám emiatt. Többször emlegette lett volna még mit tanulni a mellkassebészeten.

Egyszer csak érdeklődése középpontjába került a sarcoidosis, egy kevésbé ismert betegség.

– Amikor Celldömölkre a tüdőgondozóba kerültem, szervezett lakossági szűréseket tartottunk folyamatosan, mert a tbc előfordulása még mindig a nemzetközi trendek felett volt. Miután a teljes lakosságot átszűrtük,

egyre több, sokszor tünetes, néha tünetmentes mellkasi duzzadt nyirokcsomó került látóterembe, aminek a kivizsgálása során a szövettan egy akkor ritkának tartott, tuberkuló-zishoz hasonló képet mutatott. Ez indokolta, hogy a témával szorosabban foglalkozzam. A szakirodalom áttanulmányozása után úgy éreztem, hogy tapasztalataimat és ezzel kapcsolatos eredményeimet közre kell, hogy adjam hazai és nemzetközi szimpóziumokon is. Természetesen más témák is foglalkoztattak elsősorban a tuberkulózis, annak is ritka, nehezen diagnosztizálható formája, amelyből pályadíjat nyertem, valamint a tüdőrák kezelése, amelynek megoldása még a jövő feladata.

Tavaly „Pro Sanitate Savariae” Életmű-díjat kapott. Hol a helye az elismerései között?

– Mindig jó érzés bármilyen kiemelkedő teljesítményért, tudományos munkában elért eredményért, vagy akár sportteljesítményért díjat átvenni. Különösen akkor felemelő érzés, amikor azal szülővárosom tüntet ki. Bár több szakmai díjat és kitüntetést is kaptam ezt tartom a legértékesebbnek.

Életében milyen szerepet tölt be a család?

– Számomra ez a kérdés a legfontosabb. Szerető feleségem, leányom és egy nagyszűrű unokám van. Szerintem ezt a sok nehézséget és konfliktust sem nélkülöző életutat nem tudtam volna nélkülük végigjárni. Jó volt hazamenni és tudni, hogy otthon várnak rám. Három testvéremmel is nagyon szoros kapcsolatot tartunk, mint egy szerető, nagycsalád.

A környezete mennyire tolerálja a munka melletti időrabló tevékenységeit?

– Valóban sok az elfoglaltságom, bár most már kicsit visszavettem belőle. Szerintem jól viselik, hiszen mindenre jut időm, amennyivel pedig több a lekötöttségem – azt igyekszem szeretettel pótolni.

Mi a kedvenc időtöltése?

– Mindenekelőtt a családom. De a sport is kedvenc időtöltéseim közé tartozik. Szeretek úszni, futni, kerékpározni.

Olvastam, hogy XXXI. Vasi Vasember olimpiai távú triatlon verseny rendezőbizottságának elnöke Ön, aki a Vas Megyei Triatlon Szövetség elnöke is. Azt ne mondja, hogy még triatlonozik is!

– De. Amikor évtizedekkel ezelőtt a Vasi Vasember Triatlon elindult, magam is ott voltam a versenyzők között. Több triatlon versenyen is indultam, mert alkalmasnak éreztem magamat ezeknek a távoknak a teljesítésre, hiszen rendszeresen futottam esténként 10 km-t, kerékpárral közlekedtem, és bár rendszeresen nem úsztam, de évente átúsztam a Balatont.

Mit kérne, ha jönne egy jó tündér és teljesítené három kívánságát?

– Mit kívánhatnék? Mindenekelőtt családomnak, testvéreimnek, környezetemnek és saját magamnak jó egészséget, aktivitást, tevékeny és sikeres munkálkodást. Úgy gondolom, hogy ez bőven elegendő.

Seregély István

Mosolyogni kell az életre!

„Ha a munkád a kedvtelésed is, soha többé nem kell dolgoznod.” – idézi a Konfuciusznak tulajdonított, akár ars poeticának is beillő mondást Gyökeres Gyöngyi háziorvos, tüdőgyógyász. Hálás a sorsnak, hogy pályáját az Országos Korányi Tbc és Pulmonológiai Intézetben alapozhatta meg, mivel ott szerzett ismereteit és tapasztalatait a mai napig kamatoztatja. Vallja, hogy aki folytonosan a páciensek problémáinak megoldásán fáradozik, annak nagy szüksége van a feltöltődésre is. Hogy ezt miképpen teszi, és mi a titka szüntelen derűjének, az alábbiakban osztja meg velünk.

Ön jelenleg háziorvosként dolgozik, de eredeti szakmáját tekintve tüdőgyógyász. Miért éppen a pulmonológiára esett annak idején a választása?

– Éppen húsz éve, 1995-ben végeztem az egyetemen, és addigra már körvonalazódott bennem, hogy belgyógyászattal kapcsolatos szakmában szeretnék tevékenykedni. Igazából az élet hozta úgy, hogy a János Kórháznak éppen a tüdőgyógyászatán adódott számomra álláslehetőség. Már egy éve ott dolgoztam, amikor egy kedves egyetemi csoporttársnőm felhívta a figyelmemet, hogy a Korányi Intézetben Kovács Gábor főorvos úr fiatal kollégát keres az osztályára. Így kerültem át 1996-ban a „Varázshegyre”. Hálás vagyok a sorsnak, mert olyan kollégák, barátok vettek ott körül, akik mind szakmailag, mind emberileg meghatározóak voltak számomra és támogattak a tüdőgyógyászat, illetve később az allergológia szakvizsga megszerzésében. A velük folytatott konzultációkon túl fon-

tosak voltak számomra a rendszeres reggeli esetmegbeszélések is, ahol kezdőként rengeteget tanulhattam a tapasztaltabb kollégáktól. Zömében daganatos és COPD-ben szenvedő

betegekkel találkoztam, de nagyon színes volt a paletta, sokszor adódott érdekes, elgondolkodtató eset is. A közös megbeszélés és eszmecsere mindig építő erejű volt. Munkámat színesítette, hogy az utolsó Korányis éveimben rálátást nyerhettem a légzés-intenzív és a légzés-rehabilitációs osztály munkájára, és az allergológiai szakrendelésben is részt vehettem.

Egy ilyen patinás intézmény orvosának lenni a szakma csúcsát jelenti. Miért lett mégis háziorvos?

– Pesterzsébetről naponta ötven kilométert autóztam Budakeszire és ugyanannyit vissza, hogy ellássam a munkámat. Két kisgyermek mellett a rengeteg utazás és az ügyletek egyre megterhelőbbek voltak számomra. Az élet hozta megint csak a fordulatot: 2009-ben megüresedett egy nyugdíjba vonuló kolléga háziorvosi praxisa, közel a lakhelyemhez. Ekkor szántam rá magam a váltásra.

Számít a háziiorvoslásban a kórházi évek alatt megszerzett tapasztalat?

– Azt hiszem, vitathatatlanul előnyét élvezem. A kórházi alapok magabiztosságot adtak. Ez pedig elengedhetetlen, hisz a praxisban már egyedül kell döntéseket hozni, és a felelősség sem oszlik. Valójában itt szembesültem azzal, hogy a házi orvos feladata nem csak a helyes betegirányítás, bár ennek is nagy a felelőssége. Sokszor kihívás is a legmegfelelőbb logisztika felállítása, de ennél sokkal lényegesebb, hogy soha nem lankadhat a figyelmünk. Hiába találkozom már sokadszor ugyanazzal a beteggel, az minden alkalommal egy új rátekintés. Nem adhatjuk meg magunkat a megszokásoknak. Mindemellett a kórházi tapasztalataim folytán egyszerűbb a kommunikáció a fekvőbeteg intézményekkel, hisz az ember tudja, hogyan működnek ott a dolgok. A betegeimnek is könnyebben el tudom magyarázni, hogy mi vár rájuk a kórházban. Újfajta szemléletmódot kellett elsajátítanom, hiszen másképpen kell foglalkozni a páciensekkel a kórházban, mint a körzetben. A házi orvosi munkában sokkal mérvadóbb a személyes háttér. Középről ismerem a betegek életét, a családjukat, beavatnak a magánjellelű problémáikba.

Milyennek ítéli meg a betegek együttműködő készségét?

– Erre nehéz általánosságban válaszolni, mert az emberek különbözőek. Típus kérdése, hogy ki

sát, ezért megpróbálom minél többet beszélgetni a páciensekkel. Komoly eredménynek könyvelem el, ha nem csak a medicinában vagyok hatékony, hanem a velük folytatott kommunikációban is. Az előző generációk orvosi még köztisztületben álló személyek voltak, de ez a tekintély mára elkopott. Alkalmazkodni kell a megváltozott körülményekhez, és arra törekedni, hogy a betegek részéről bizalmat kapjunk.

A másfél évtizedig tartó tüdőgyógyászati munka nyilván meghatározta az Ön orvosi pályáját. Nem hiányzik Önnek a pulmonológia?

– De igen, hiányzott. Nem véletlenül mondom múlt időben, ugyanis két évvel ezelőtt összeismerkedtem

ennyire hajlandó megfogadni a tanácsaimat. Kihívásnak tekintem, hogy felmérjem, kit hogyan tudok megnyitni és együttműködésre bírni. Tapasztalásaim szerint a lelki háttér nagymértékben befolyásolja a kórképek kialakulását és lefolyá-

egy kollégával, aki éppen tüdőgyógyászt keresett a magánrendelőjébe. Elvállaltam a felkérést, így nagy örömemre a házi orvosi praxis mellett most egy szakorvosi centrumban újra foglalkozhatok a pulmonológiával és az allergológiával is.

Ez szerencsés párosítás, ám „szuflával” is bírni kell...

– Valóban! Bár szellemi tevékenységet végzek, mégis gyakran fizikai fáradtságot érzek, mire véget ér egy – szerencsés esetben – négyórás rendelés. Amikor egy nap leforgása alatt negyven-ötven beteg problémáját menedzselem, szükségem van az energia utánpótlására. Azt szoktam mondani, hogy az orvos mellé pszichológus kell, mert a betegek gondjai, problémái által bennünk keletkező feszültséget valamilyen módon fel kell oldani.

Őn kiben-miben lelte meg a „pszichológusát”?

– A zenében és a táncban. Korábban standard táncokkal próbálkoztam, de amikor „szembejött velem” a salsa és a bachata, rögtön tudtam, hogy ez az én világom. Ebben találok meg teljes odaadással a feloldódást.

A salsát csak-csak ismerem, de mi az a bachata?

– A bachata szintén karibi eredetű, de a salsánál lágyabb hangzású, ugyanakkor szenvedélyes hangulatú latin zenei stílus. Ezeket érzem a legközelebb a személyiségemhez, olyannyira, hogy testileg-lelkileg elmerülök bennük, teljesen kikapcsolnak. Hetente kétszer biztos, hogy ott vagyok a parketten, de előfordul, hogy még otthon is a lépéseket gyakorlom. Úgy érzem, a tánc segít megőrizni a nőiességemet, a belső harmóniámat. Azt remélem, hogy még nyugdíjas koromban is művelni fogom, s azt is, hogy sokáig fiatalon tart. A betegek is profitálnak belőle, hiszen ha én jól érzem magam a bőrömben, akkor nekik is könnyebb megtalálni velem a közös hangot. Ha mosolyogni tudok, ha erőt és kiegyensúlyozottságot sugározok, az bizalomgerjesztő. Ritka az olyan alkalom, hogy egy mosolyra ne mosollyal válaszoljon bárki! Ezt

egyébként a hétköznapokban is gyakorlom. Érdemes kipróbálni!

Ezt a világlátást bizonyára sokan irigylik Öntől...

– Azt vallom, örülni kell a világnak, és annak, hogy benne élhetünk. Ha ezt tesszük, örömeinket tudjuk lelteni a legapróbb dolgokban is, és ez a legegyszerűbb luxus. Ha azzal a meggyőződéssel nézünk szembe egy problémával, hogy megoldjuk, akkor meglátjuk benne a lehetőségeket. Ha viszont nem hisszük el magunkról, hogy képesek vagyunk megbirkózni vele, akkor minduntalan akadályokba ütközünk. Ez igaz az orvoslásra és a mindennapokra. S legfőképpen: ha olyan hivatást sikerül választanunk, amit szeretünk, soha többé nem fogunk dolgozni. Így lesz kerek ez az egész!

Boromisza Pirooska

„Nem szakmát, hanem főnököt kell választani!”

Sárosi Veronika tüdőgyógyász főorvos soha nem akart főnök lenni, az élet mégis úgy hozta, hogy hat éve vezeti a 70 ágyas pulmonológiai osztályt a PTE KK Belgyógyászati Klinikáján. 2010-ben új fejezet kezdődött a pécsi tüdőgyógyászat történetében. Korábban a megyei kórházban működött a tüdőgyógyászati részleg, ami a kórház megszűnésével a PTE-be integrálódott és az I. számú Belklinika részlege lett. Azóta – Magyarországon egyedülállóan – belklinikai környezetben működik, ami egyszerre jelent kihívást és új lehetőséget a szakmának.

Mit jelentett az új konstrukció?

– Sok kihívást, de sok lehetőséget is. Azóta több olyan beteg került hozzánk, akit korábban nem mi kezeltünk, élénkebb lett a kapcsolatunk a társszakmákkal, többek között a kardiológiával. Gyakoribbá váltak a konzíliumok, ami nagyobb terhet, de egyúttal szélesebb körű szakmai kapcsolatokat jelent. További előny, hogy most már a belgyógyász rezidensek valóban letöltik a pulmonológiai gyakorlatukat, így nagyobb a rálátásuk a szakmánkra, többen tetszésüket is kifejezik. Mindezzel nő a tüdőgyógyászat ázsiója, amit az is bizonyít, hogy az elmúlt néhány évben két belgyógyász rezidens tudtunk átcsábítani. Jó kapcsolatunk van az intenzív osztállyal és az elméleti szakmákkal is, olyannyira, hogy elméleti immunológiai intézetben PhD fokozatot nyert fiatal doktornő rezidensként már nálunk folytatja a pályafutását. A pulmonológus kollégáknak új kihívást jelent a noninvazív légzéstámogatás, hiszen az elmúlt 5 évben 8 ágyas noninvazív lélegeztetéssel foglalkozó őrző részleget alakítottunk ki. Korábban csak egy ilyen gépet használtunk a súlyos globális légzési elégtelen betegek ellátásához. Az intenzív betegellátás

feltételei is javultak azzal, hogy egyik kollégánk intenzív szakorvosképzésben vesz részt illetve PhD témája is ehhez kapcsolódik.

Ennyi változás történt az osztályon. És az Ön életében?

– Nagyon örültem, mert tudtam, hogy az általam nagyra becsült Balikó tanár úr álma vált valóra. De problémát

is jelentett, mert ekkor csöppent bele az életembe a vezetés, amire soha nem vágytam. Egyik napról a másikra neveztek ki: az egyik nap értesültünk az átalakulásról, a másik nap pedig felkértek az új részleg vezetésére. Tíz kollégával vágtam bele az új feladatba. Sok segítséget kaptam Balikó tanár úrtól, kiálltak mellettem az osztályon maradt kollégáim, és az intézmény vezetője, Tóth Kálmán professzor úr is bizalmat szavazott nekem. Egy éve a költözhattünk be a PTE klinikai központ legszebben felújított épületébe, ahol végre méltó helyére került a tüdőgyógyászat. Azzal, hogy az egyetemi rendszer részévé váltunk, a kutatási tevékenységünk is intenzívebb lett, egyre többen jutnak el a tudományos fokozat megszerzéséig. Jelenleg a COPD és a tüdőrák területén folyik az osztályunkon alap kutatás szintű, több elméleti intézettel közös kutató munka.

Hány százalékát teszi ki a vezetés a munkájának?

– Körülbelül 30 százalékot, ami a munkaidőt is meghaladja, hiszen szakrendelésem van, és naponta vizitek az osztályon. Nagyon nagy az adminisztrációs teher, állandóan átszerveznek mindent. A gyógyítást szeretem a legjobban, ha rendelni megyek, azt csinálhatom, amit szeretek.

Könnyű dolguk van, amikor megszólítják a fiatalokat?

– Nincsenek illúzióim, senki nem álmodozik arról gyerekkorában, hogy tüdőgyógyász lesz. A Magyar Pulmonológia Alapítványnak van egy ösztöndíja: az orvostanhallgatókat, akik a nyári két hónapból egyet az osztályunkon dolgoznak, 100 ezer forinttal honorálja az alapítvány. Akik eddig erre jelentkeztek, felfedezték a szakmánk szépségeit, rájöttek, hogy a pulmonológia nem csak a TBC-ről és a COPD-ről szól, és van manuális oldala is. Többen választanak pulmonológiai témájú államvizsga dolgozatot, például a tüdőrákot. Jó néhány egyre fiatalabb medikus fordul meg az osztályunkon, sokan töltik nálunk az ápolási gyakorlatukat.

Ön miért lett tüdőgyógyász?

– A diploma megszerzése után Pécssett akartam maradni, de szinte lehetetlen volt állást találni akkoriban. Szigetváron kezdtem dolgozni a központi laborban, ami-

kor egy barátom szólt, hogy van hely Pécssett, a Bánhidi Endre főorvos úr által vezetett tüdőgyógyászati osztályon. Ez 1985-ben történt, azóta itt dolgozom. Rám nagyon igaz a mondás, hogy „nem szakmát, hanem főnököt kell választani”. A szakma szeretetét és a kitartást korábbi főnökeimtől tanultam, sokat köszönhetek Bánhidi főorvos úrnak és Zoltán Ildikónak.

Mi a szakmai „ars poeticája”?

– Nem tudományos karrierre vágyom, hanem inkább arra, hogy a betegek elfogadjanak. Mindent meg szeretnék tenni értük, de ez egyre nehezebb. Kevés a jó ápoló, és nélkük nem megy. Kellenének azok a szakemberek, akik figyelik és szeretik a betegeket. A legjobbak elmentek külföldre, mert itthon nagyon alacsony volt a fizetésük. Vezetőként az egyik legfontosabb feladatom, hogy össze tudjam tartani a csapatot. Álmodom, hogy olyanok legyünk, mint egy nagycsalád.

Soha nem gondolt arra, hogy külföldre menjen dolgozni?

– Nem. Édesanyámat két éve veszítettem el, előtte sokat betegeskedett. Fel sem merült, hogy itt hagyhatom, hiszen egyedül nevelt fel. Semmiképpen nem mehettem el hosszabb időre, még a családi nyaralások megoldása se ment könnyen.

Mi fér bele a munkáján kívül az életébe?

– Nagyon kevés az időm, de utazni nagyon szeret az egész család. Imádom a nyarat, nagy szerelmem az adriai vitorlázás, ezt 15 éve soha nem hagyom ki. Nyugdíjas koromban szeretnék vizslákat tartani, esetleg tenyészteni is. A férjem egyenesen kutyamenhelyet szeretne alapítani, majd meglátjuk, lesz-e belőle valami. Ő egyébként a Dél-dunántúli Vízügyi Igazgatóság igazgatója. Lányunk a szálloda- és idegenforgalmi szak után közgazdaságtant tanult, most főállásban anyuka két kislányt nevel. Szerencsére járástávolságra laknak tőlünk, így mindennap élvezhetjük a lányok fejlődését. Ez nagy ajándék a sorsától, hiszen sok fiatal a szüleitől távol talál csak munkát, megélhetést. Az biztos, hogy az orvos nagymamára nem nagyon támaszkodhatnak: a mai napig ügyelek és sok bronchológiai készenléti ügyeletet vállalok.

Vámos Éva

Dunaparti álmok

Tóth Tivadar nem gondolta, hogy amikor elfogadja az osztályvezető főorvosi állást Mohácson, több szempontból is megváltozik az élete. Az új hely, az új élmények, vagy talán a varázslatos kisváros, a Duna és az emberek megihlették, és verseket kezdett írni. Tavaly kiadta első kötetét, készül a következőre, és ez még nem minden.

– Nem tudom, miért, de Mohácson kezdtem verseket írni. Talán a víz, a Duna, a hangulat, a barátok, az emberek miatt fogtam bele a versírásba, az új hely, az új élmények megihlették. Egyenes ember vagyok, a véleményemet őszintén, szemtől szembe megmondom mindenkinek. Ezért érzem úgy, hogy a tömör vers az én műfajom. Egy regényt hetekig olvas az ember, egy vers csak 5–10 perc, de aztán gondolkodni lehet rajta, és élményt ad. Tavaly meg is jelent az első verseskötetem „Dunaparti álmok” címmel. Én magam adtam ki, én állapodtam meg Takács Dezső grafikusművésszel is, akinek a grafikái díszítik a könyvet. Az eladással is magam foglalkozom – odaadom a barátaimnak, beleolvasnak, ha tetszik, megveszik, ha nem, nem, nincs kényszer.

Milyen visszajelzéseket kapott?

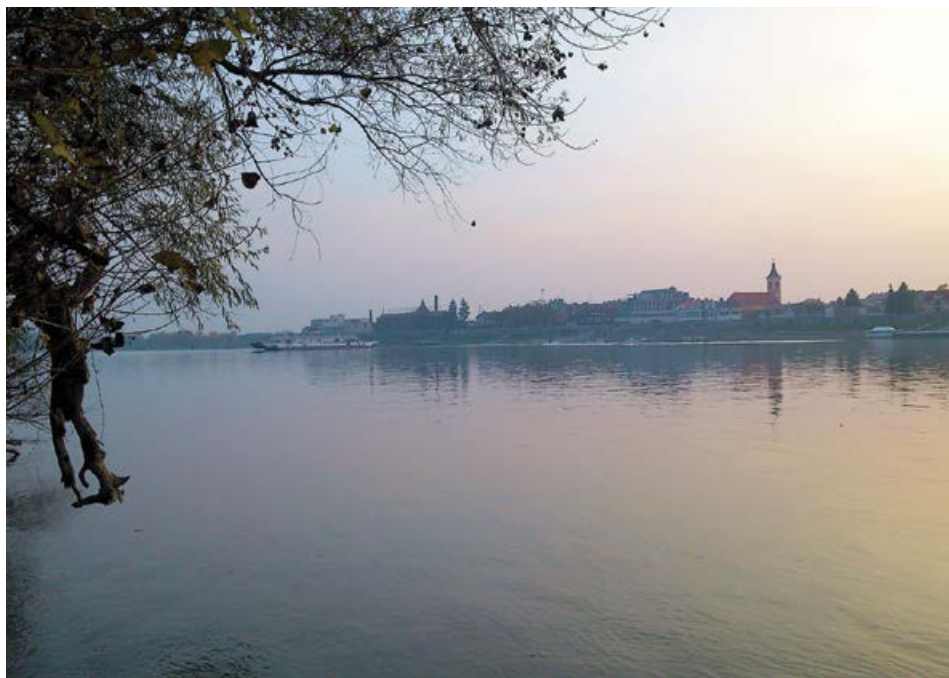
– Nagyon pozitívokat, tetszett az embereknek. Büszke vagyok arra, hogy az én versemmel nyitották meg a busójárást, és hogy egy példányát elhelyezték a Busó Múzeumban is. Az tudja, milyen vagyok én valójában, aki végigolvassa a verseimet. Ebben fejezem ki önmagam. Nagyon nehéz elmondani egy kívülállónak, milyen a versírás, csak az tudja, aki benne van. Már készülök a következő kötetre: 65 vers, 70 grafika volt az első könyvemben, és azóta született 28 új vers. Mindegyik mintha a gyerekem lenne, emlékszem, milyen körülmények között, minek a hatására született.

Van kedvenc költője?

– Igen, József Attila és Arany János, kedvenc íróm pedig Márai Sándor. Az én verseim is népiesek, egyértelműek, és pozitív életfelfogás sugárzik belőlük.

Mit jelentenek Önnek a versek?

– Ez az életem. A legbensőbb énemet teszem ki az asztalra a költeményekben. Száz év múlva senki nem fog emlékezni a tüdőgyógyászra, de ha olvassák a verset, akkor hagyok valamit magam után. Ez nem hiúság – mindig is nagyon szerettem a könyveket, és óriási dolognak tartom, hogy egy kicsit én is hozzátehetek az egészhez.

Tóth Tivadar Dunaparti álmok

Vén Duna jegén csillámlik az áldott napfény
Lágy dallamokat játszik nekünk a zúgó szél.
Búcsút int felénk a lenyugvó nap sugara,
Rejtelmes körutazásra hív az éjszaka

Megszépült már a Szent Miklós vízimalom,
Századok óta búzát őrölnek azon.
Csele patak forgatja tölgyfakerekét
Zsákokba töltve kenyérnek való lisztjét

Szétszakított hazánk újjászületéséért
Lajos királyunk szelleme még most is kísért.
Ötszáz évvel a mohácsi gyalázat után
Szeretetlenben épüljön tovább e szép ország.

Gigászi silókban szorosan összebújva
Szunnyad csendben a learatott gabona.
Vigyázzuk meg földjeink szemes aranyát
Becsüljük meg a gazdák kemény munkáját

Sokac rév felett képzeletbeli híd lebeg,
Vad harci táncot járnak a busó szellemek.
Úzzuk el velük a kegyetlen rideg telet,
Virágzó pompával köszöntsön a kikelet!

Holdfényben csillog a szerb templom havas tornya,
Édes álmunkat őrzi az angyalok hada.
Tartson meg a jóisten minket szeretetben,
Teremtsen békét, fényt gyújtva setét lelkekben!

Magányosan áll a megöszült, vénülő komp,
Hattyúdálát játssza csendesen a bús kolomp.
Duna hidat remél a busók büszke népe,
Száz éves csodás álmom szülessen meg végre!

Nepomuki Szent János lesz a védőszented
Új kapocs köti össze nyugatot és keletet
Avassuk fel majd együtt a várva várt szép hidat
Teremtőnk áldása kísérfje nemes célunkat!

Mohács, 2015. február 16.

Hogyan lett orvos?

– Tizenhat éves koromban határoztam el, hogy orvos leszek. Nagy dolgokat akartam véghezvinni, embereken segíteni, mindig jó ember akartam lenni. Akkoriban olvastam egy könyvet Albert Schweitzerről, ami nagy hatást gyakorolt rám, és szintén ebbe az irányba mozdított. Elkezdttem komolyabban foglalkozni a biológiával, és fel is vettem a pécsi egyetemre. Én voltam az első diplomás a családban, édesapám bányász volt, édesanyám háztartásbeli.

Ha jól tudom, Pécshez nem csak a tanulmányai kötődnek...

– Nem, itt ismertem meg a feleségemet, nagy diák-szerelem volt, a hatodik évben össze is házasodtunk. Ő is tüdőgyógyász, mint én. Az egyetem után jöttek a szürke hétköznapiak: alig volt pénzünk, nem volt munkánk, szinte szenespincében laktunk. Farkasgyepűn találtunk csak állást, ott dolgoztunk négy évet. Akkor kerültünk vissza a szülővárosunkba, Pécsre, ahol én húsz évet dolgoztam. A feleségem maradt, most ő vezeti ott a tüdőgondozó intézetet.

Hogy került Pécsről Mohácsra?

– 2011 októberében kaptam egy ajánlatot a kórház főigazgatójától. Nem volt elég orvos, én már korábban is helyettesítettem, és állandó állást kínált. Csak azért volt nehéz a döntés, mert Pécssett öt percre volt a lakásunk a munkahelytől, Mohácsra pedig egy órát kell utaznom oda, egyet vissza, ráadásul a kórházi busszal. Most reggel 6-kor kelek, este 5-re vagyok otthon. Mégis azt mondom, jó döntés volt, mert tüdőgondozó főorvos lettem. A kórház főigazgató főorvosa a közvetlen főnököm.

A gyerekeik már felnőttek, őket nem érintette a döntés.

– Igen, a fiam 32 éves, Budapesten él, a lányom 28 éves, ő Pécssett maradt. Mind a kettő közgazdász. Gyerekkorukban alig láttak minket, folyton ügyeltünk, szerencsére a nagyszülők sokat segítettek. Nem csoda, hogy azt mondták, nem lesznek orvosok. Sajnos unokáink még nincsenek, pedig nagyon várjuk őket.

Van még valami, amit nagyon szeret, amit a versírással egy időben kezdett.

– Imádom a művészetet minden formában, legyen az festmény, szobor vagy zene. Számomra ezek jelentik a lelki táplálékot. Egy időben gyűjtöttem is a festményeket, de a feleségemnek elege lett abból, hogy minden négyzetcentimétert beborítanak. Akkor elgondolkoztam azon, hogyan gyűjthetnék sok képet úgy, hogy kis helyet foglaljanak, és senkit ne zavarjanak? Megtaláltam a megoldást: bélyeg.

Elkezdttem bélyeget gyűjteni. Már 60–70 albumom van, több tízezer példánnyal. A régi magyar klasszikusokat keresem, az 1800-as évektől az 1900-as évek elejéig. Van még valami, ezt húsz-harminc éve űzöm. Falun nőttem fel, volt mindenféle állatunk, a természet mindig nagyon közel állt hozzám. Erre találok rá, amikor horgászom. Érdekes, hogy nem a Dunára járok, hanem inkább tavakhoz.

Hogyan képzeled a továbbiakban az életét?

– Néhány év múlva nyugdíja megyek, még nem döntöttem el, dolgozom-e mellette, vagy sem. Nemrég vettünk egy nyaralót a Balaton mellett, remélem, sok időt tudok majd ott tölteni. Nagyon szeretek emberekkel beszélgetni, legyenek azok akár költőtársak, akár betegek vagy kollégák. Ha már itt tartunk, hadd említsem meg mentoromat, a pécsi Cs. Horváth Ilonát, aki nagyon sokat segített, amikor elkezdtem a versírást. Hatvanhat éves, és két csodás kötetét adták ki eddig.

Vámos Éva

Gondolatok Madonna apropóján...

Nyugtalanok, mozgalmasak, ugyanakkor elmélyülésre inspirálnak Molnár C. Pál képei. A festő 50 esztendőn át élt és alkotott a Gellérthegy oldalában egy Ménesi úti villában. Ott ahol lánya Éva, később magánmúzeumot hozott létre. MCP – ahogyan monogramját írja – képeinek, grafikáinak jelentős része vallási ihletésű, transzcendentális. Közülük választott Kovács Gábor.

A közelmúltban egy budapesti galériában találkoztam Molnár C. Pál festményeivel. Gyűjteményes kiállítás volt, de többségében egyházi témájú képeket állítottak ki. Szentek, apostolok, bibliai tájak és alakok néztek vissza a vásznról. Különleges élményt jelentett a találkozás az egyszerűségében, ártatlanságában szépséges Szűz Máriával a Madonna című képen. A természetes, egyszerű vonások, a jóságnak és a szeretetnek ez a kisugárzása teljesen magával ragadott. Mekkora szükségünk is van mostanában ezekre az érzésekre, mennyire szüksége van torzult világunknak erre a megtartó szeretetre!

Kíváncsivá tett, hogy ki ez a művész, aki így képes megfesteni az ártatlanságot és a szeretetet. Ilyen hétköznapi módon, hogy azt hihetnénk, itt jár közöttünk most is a Madonna a kis Jézussal a karján, csak észre kell vennünk a nagy forgatagban! Molnár C. Pál a C. betű nélkül uradalmi kertész fiaként Molnár Pálnak született 1894-ben Battonyán. A C. betűt francia nevelőné édesanyja nevéből (Contat) vette, amikor már festőként kereste a kenyerét. A budapesti Képzőművészeti Főiskola rajztanári szakán tanult. 1921-ben jutott el álmai városába, Párizsba. Rajzolt, festett, másolta régi festők képeit a Louvre-ban, kiállításai és kezdeti sikerei is voltak, de a

honvagy 1923-ban hazahozta. Itthon is sikeres lett, még abban az évben ki is állíhatta képeit a Belvedere-ben. Főleg bibliai tárgyú képeket festett, újságoknak illusztrált, plakátokat tervezett. 1928 és 31 között Rómába került ösztöndíjasként. Aba-Novák, Pátzay, Szőnyi mellett első lakója lehetett a Római Magyar Akadémiának.

Boldog alkotó évek következtek. Magába szívhatta Itália minden művészetet megtermékenyítő levegőjét. Különösen a reneszánsz mesterei, leginkább a trecento és a quattrocento festészete hatott rá, de megtalálta saját festői stílusát is. A mediterrán tájba magyar Madonnákat álmódott. Pályája kezdetén talán a szimbolizmushoz vonzódott, de később közeledett a szürrealistákhoz, s saját bevallása szerint is ez volt az egyetlen stílus, amely végigkísérte a munkásságát. Úgy vélte, hogy „minden művészet szürreális, más a köznapi élet realitása és más a művészet valóság feletti valósága”. Ezt érezte magáénak. Hazatértét követően sokat rajzolt, festett, fametszeteket, könyv illusztrációkat is készített. 1937-ben Cyrano de Bergerac fametszet sorozatával elnyerte a Párizsi Világkiállítás nagydíját.

A bibliai témákhoz, az egyházi festészethez egész életében hű maradt. Már 1935-ben megfestette szülővárosa, Battonya templomában a Szentháromság főoltárt, de templomi munkái többségében a háború után készültek, amikor őt is mellőzni kezdték, mint annyi más művészt a kommunista kultúrpolitika korifeusai. Ezt az időszakot is nagy lelki békeességben élte meg, amire bizonyítékok az emberi szépséget sugárzó mennyei alakok. Budapesten többek között a Batthyány téri Szent Anna templomban, vagy a Béke téri Szent László templomban találkozhatunk munkáival. Művészetét áthatja a szépség, a boldogság érzése a mély humánus, az ember szeretete. Napjainkban, amikor Európa eltorzult liberalizmusában már szinte keresztény gyökereinket is megkérdőjelezzik, s a félreértelmezett „politikai korrektség” jegyében levesszik az iskolákban a keresztet, a kereszténységről alkotott hitvallása különösen fontos üzenetet hordoz.

1947 Karácsonyán közreadott gondolatai ma is születhettek volna: *„Úgy érzem, hogy kereszténynek lenni ma különleges elhívás. A szó: keresztény, ma különleges értelmet nyert az én szememben. Mindenekelőtt humánusot jelent. Gazdasági, politikai, sőt nemzeti problémákon túl a kereszténységnek ma olyan átfogó gondolatnak kell lennie, amely nem ismer határokat. A művésznek sosem szabad elfelejtenie, hogy amit ma európai kultúrának nevezünk, az egészében a keresztény világnézet, s ennek tradícióin nevelkedett. Éppen ezért a kereszténység tradíciói nagyon mélyen gyökereznek az emberek lelkében, ezek a tradíciók tartották fenn a kereszténységet kétezer esztendőn keresztül. A kereszténység nem kísérelt: hanem bevált erkölcsi világnézet.”* Kicsit később ugyanitt ezt írja: *„Általánosságban is elvetendőnek tartom annak hangsúlyozását, hogy ki kicsoda és hova tartozik... Ne felejtsük el, hogy a karácsonykor született Megváltónak tanítása egyetlen fonálon épül: a humánuson. Bízom abban, hogy elkövetkeznek azok az idők, amikor az emberek két kategória szerint ítéltetnek meg: jók e vagy rosszak.”*

A galériában nézve a festményeket, Molnár C. Pál más művein is éreztem az önmagában talán védtelen, de mégis legyőzhetetlen szeretetet és jószágot. Micsoda lelki derűvel, milyen boldog pillanatokban festhette meg a művész a képeket, amelyek ilyen békét képesek

sugározni! A szeretet az ember számára a legfontosabb érzés. Minden ebből következik. E nélkül egyszerűen elsorvad a lélek és a lélekkel együtt az ember is. Korunk torz világában valahogy a szeretetet is igyekeznek valamilyen árucikké silányítani. Valentin napi papírmásé figurák és matricák piros szívecskéi és a sok „I love You” képeslap uralja a hirdetések. A szeretet érzése nem devalválódhat egyszerű köszönéssé, amit napjában tízszer, hússzor mondanak el egymásnak az emberek. Ez nem lehet elköszönő szó egy telefonbeszélgetés végén úgy, hogy valójában nem is tudja az illető, hogy mit is jelent az, amit kimond. Toleranciáról, a másság tiszteletéről írnak az újságok és szónokolnak egyes politikusok. Pedig egyszerűen csak szeretetet kellene mondani. Szeretni kell az embereket úgy, ahogy az igazi szeretetben benne rejlik a türelem, a megértés, az elfogadás, a másik tisztelete. Ne a másságot, hanem a másikat tiszteljük függetlenül attól, hogy milyen szokásai vannak, vagy hogyan vélekedik a világ dolgairól! Így minden ember egyformán részesülhet a szeretetből és a megértésből. A másság emlegetésével stigmatizálunk akkor is, ha elfogadjuk azt.

Böjte Csabáról mindenki hallott már. Ő az az egyszerű szerzetes Erdélyben, aki évek óta magához veszi az árva gyermekeket és sok szeretettel embert farigcsál belőlük. Leírta a gondolatait a szeretetről is. Egy helyen ezt írja: *„Kétezer évvel ezelőtt, éjnek idején egy terrorista haladt a damaszkuszi úton. Ideológiai, politikai megfontolásból gyilkosságokat tervezett, s elszánta magát, hogy ezeket végre is hajtsa. Jézus Krisztus szembement ezzel az emberrel és bár tudta, hogy mit tervez nem tett ellene semmit, hanem párbeszédet kezdett vele. A párbeszéd végén Saul megtért és belőle lett a népek apostola, Szent Pál. Élete végén ez a hosszú utat megtett ember megírta a világtörténelem legszebb, legtöbb nyelvre lefordított költeményét, a Szeretethimnuszt. Milyen szegény is lenne világunk, ha akkor ott Jézus megölte volna Sault, azt az embert, aki az ő és követőinek a kivégzését tervezte. Mennyi hozadéka, gyümölcse lett a türelmes párbeszédnek! Hiszem, hogy minden emberben él egy egy csodaszép szeretethimnusz, csak azt ki kell szeretni belőle.”*

Milyen gyönyörűek és szívhez szólóak ezek a gondolatok! Mennyire aktuálisak manapság, amikor az értékek zavarával küszködik az emberiség. A talmi anyagiasság uralkodik a világban, a pénz, a hatalomvágy és a hazugságok hálójában vergődnek az emberek. Mintha megbolondult, kifordult volna minden a sarkából. Mély érzések helyett felszínes vágyakat gerjesztenek a médiumok, a hirdetések, az olcsó szórakozások. Weimart élünk, s nem tudjuk, hogy a Weimarokat mindig Münchennek követik. Pedig nem kell keresni az igazi értékeket, azok itt vannak mindenki benn, csak Böjte Csaba szavaival ki kell szeretni a szeretetet a többi emberből. Ez az érték, ami állandó, ami nem változik, amire egész életünkben támaszkodhatunk. Merjünk szeretni, s merjük ezt ki is mutatni! A megerősítő válaszok biztosan nem maradnak el.

Kovács Gábor

JAVULÓ

KORA REGGELI, NAPPALI ÉS ÉJSZAKAI

COPD

TÜNETEK^{1*}

BERLIN-CHEMIE
MENARINI

Berlin Chemie/A. Menarini Kft.
2040 Budábrs, Neumanni l. u. 1.
Tel.: 23/501-301

Bretaris Genuair 322 mikrogramm inhalációs por

Rövidített alkalmazási előírás: Hatóanyag: 322 µg aklidíniumnak megfelel 375 µg aklidínium-bromid leadott dózisonként. Javallat: A Bretaris Genuair fenntartó hörgőtágító kezelésként a krónikus obstruktív tüdőbetegségben (COPD) szenvedő felnőtt betegek tüneteinek enyhítésére javallt. Adagolás: A javasolt adag 322 mikrogramm aklidínium belégzése naponta kétszer. Ellenjavallatok: Az aklidínium-bromiddal, az atropinnal vagy származékaival, köztük az ipratropiummal, oxitropiummal vagy tiotropiummal vagy a készítmény segédanyagával (laktóz-monohidrát) szembeni túlérzékenység. Különleges figyelmeztetések és az alkalmazással kapcsolatos óvintézkedések. A Bretaris Genuair-t nem szabad asztma esetén alkalmazni. Egyéb inhalációs kezelésekhez hasonlóan a Bretaris Genuair paradox bronchospasztum okozhat. Ennek előfordulása esetén a Bretaris Genuair kezelést abba kell hagyni, és más kezelést kell alkalmazni. A megelőző 6 hónapon belül myocardialis infarctuson átesett, a megelőző 3 hónapon belül instabil anginában, illetve újonnan diagnosztizált arhythmiaiban szenvedő vagy a megelőző 12 hónapon belül a „New York Heart Association” szerinti III-as és IV-es funkcionális osztályba tartozó szívelégtelenségben szenvedő betegek esetében a Bretaris Genuair-t csak óvatosan szabad alkalmazni. Az ilyen betegek kizárásra kerültek a klinikai vizsgálatokból, és ezeket az állapotokat az antikolinerg hatásmechanizmus befolyásolhatja. Leggyakoribb mellékhatások (>0,1%): Sinusitis, nasopharyngitis, fejfájás, homályos látás, tachycardia, palpitáció, köhögés, dysphonia, hasmenés, hányinger, szájszárazság, kiütés, viszketés, vizeletretenció. Kiadhatóság: Kizárólag orvosi rendelvényhez kötött gyógyszer. Bővebb információért olvassa el a gyógyszer alkalmazási előírását! EU/1/12/781/001-003 Alkalmazási előírás dátuma: 2015. április 27. Bővebb információért olvassa el a gyógyszer alkalmazási előírását! Közfiranszírozás alapjául elfogadott ára: Bretaris Genuair 322 µg 60x: 1011 Ft. Szakorvosi javaslatra EU 90% (3b2. és 3b3. EU 90 pontok) ártámogatásban részesül. Térítési díj: 1011 Ft, az ártámogatás összege 9099 Ft. Az esetleges árváltozásról kérjük, tájékozódjon a www.woep.hu weboldalon. A dokumentum lezárásának időpontja: 2016.03.11. Érvényessége: 2017.03.11.

▼ Ez a gyógyszer fokozott felügyelet alatt áll, mely lehetővé teszi az új gyógyszerbiztonsági információk gyors azonosítását. Az egészségügyi szakembereket arra kérjük, hogy jelezzék bármilyen feltetelezett mellékhatást.

BRETARIS[®]
Genuair[®]

NAPI KÉTSZERI ALKALMAZÁS²

1. Beier J et al. COPD. 2013;10(4):511-22.
2. Bretaris[®] Genuair[®] alkalmazási előírás (2015. április 27.)
* vs. placebo

Kettős erő*

aklidiinium-bromid + formoterol

- 2 bronchodilatátor**
- 2 x naponta**
- 2 lépésben használható inhalátor**

Új a COPD
kezelésében! **

BR120 15#3036

Brimica® Genuair® 340 mikrogramm/12 mikrogramm inhalációs por
Rövidített alkalmazási előírás

Hatóanyag: Leadott dózisonként (a szájfeltétlen át távozó adagokként): 396 mikrogramm aklidiinium bromidot (340 mikrogramm aklidiiniumnak megfelelő) és 118 mikrogramm formoterol fumarát dihidrátot tartalmaz. **Javallat:** fenntartó hörgőtágító kezelésként a krónikus obstruktív tüdőbetegségben (COPD) szenvedő felnőtt betegek tüneteinek enyhítésére. **Adagolás:** A javasolt adag a 340 mikrogramm/12 mikrogrammos Brimica Genuair egyszeri belégzése naponta kétszer. **Az alkalmazás módja:** Inhalációs alkalmazásra. A betegeknek meg kell tanítani, hogyan alkalmazzák helyesen a készítményt. Részletes útmutatásért olvassa el a betegájékoztatót. **Ellenjavallatok:** aklidiinium bromiddal vagy formoterol fumarát dihidráttal vagy bármely segédanyagával szembeni túlérzékenység. **Különleges figyelmeztetések és alkalmazással kapcsolatos óvintézkedések:** nem szabad asthma esetén alkalmazni. A klinikai vizsgálatok során paradox bronchospasmus nem figyeltek meg a Brimica Genuair ajánlott adagban történt alkalmazásánál. Nem javallott akut bronchospasmus kezelésére. A megelőző 6 hónapon belül myocardialis infarctuson átesett, a megelőző 3 hónapon belül instabil anginában, újonnan diagnosztizált aritmiában szenvedő, illetve a 470 msec feletti QTc értékű, vagy a megelőző 12 hónapon belül a „New York Heart Association” szerinti III as és IV es funkcionális osztályba tartozó, szívelégtelenség miatt kórházba felvett betegeknél csak óvatosan szabad alkalmazni. **Nemkívánatos hatások, mellékhatások (nagyon gyakori és gyakori, >1%):** nasopharyngitis, húgyúti fertőzés, sinusitis, fogtályog, álmatlanság, szorongás, fejfájás, szédülés, tremor, köhögés, hasmenés, hányinger, szájszárazság, myalgia, izomgörcsök, perifériás ödéma, a vér kreatin-foszforináz érték növekedése. **Kiadhatóság:** Kizárólag orvosi rendelvényhez kötött gyógyszer (V). **Forg. engedély száma:** 2014. EU/V/14/963/001. **Az alkalmazási előírás dátuma:** 2015.04.09. **Bővebb információért olvassa el a gyógyszer teljes alkalmazási előírását!** Közfelirásdíj alapján elfogadott ára: Brimica Genuair 340 mikrogramm/12 mikrogramm inhalációs por 60x: 15 408 Ft. Szakorvosi javaslatra EU 90% (362. és 363. EU 90 pontok) ártámogatásban részesül. Térítési díj: 1922 Ft, az ártámogatás összege 13 486 Ft. Az esetleges árváltozásról kérjük, tájékozódjon a www.oep.hu weboldalon. A dokumentum lezárásának időpontja: 2016.03.11. Érvényessége: 2017.03.11.

* A Brimica® Genuair® két pivotális vizsgálatban is szignifikáns mértékű FEV₁ javulást eredményezett az alkalmazás után 1 órával a placebo-hoz és az aklidiiniumhoz képest, és a mélyponti FEV₁ szignifikáns javulását eredményezte a placebohoz és a formoterolhoz képest.**

** Brimica® Genuair® Alkalmazási előírás 2015.04.09.

Bővebb információért kérjük, olvassa el a részletes alkalmazási előírást!

▼ Ez a gyógyszer fokozott felügyelet alatt áll, mely lehetővé teszi az új gyógyszerbiztonsági információk gyors azonosítását. Az egészségügyi szakembereket arra kérjük, hogy jelentenek bármilyen feltehető mellékhatást.**

**BERLIN-CHEMIE
MENARINI**

Berlin-Chemie/A. Menarini Kft.
2040 Budaörs, Neumann J. u. 1.
Tel.: 23/501-301